

Obavijest Komisije o smjernicama državama članicama za ažuriranje nacionalnih energetske i klimatskih planova za razdoblje 2021.–2030

(2022/C 495/02)

Cijene energije, koje su od druge polovine 2021. rekordno visoke i koje su se dodatno povećale uslijed neopravdane i nezakonite ruske vojne agresije na Ukrajinu, snažan su poticaj da se ubrza provedba europskog zelenog plana i ojača otpornost energetske unije bržim prelaskom na čistu energiju i ukidanjem svake ovisnosti o ruskim fosilnim gorivima. Isto tako, ekstremni vremenski uvjeti dodatno su opteretili opskrbu energijom, utjecali na prinose usjeva, unutarnju plovidbu i dobrobit građana te jasno upozorili na potrebu za prilagodbom učincima klimatskih promjena.

Taj nedavni razvoj događaja ukazuje na važnost integriranog planiranja energetske i klimatske politike. Snažna energetska unija i koordinirano djelovanje u području klime više su nego ikad preduvjet za solidarnost, blagostanje i održivost u Europskoj uniji. Kako bi se brzo povećala energetska sigurnost i ubrzao pravedan prelazak na klimatsku neutralnost, države članice i Europska unija trebaju se oslanjati na snagu sustava upravljanja uspostavljenog na europskoj razini.

Uredbom o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime (Uredba o upravljanju) ⁽¹⁾ uspostavlja se fleksibilan, ali čvrst sustav upravljanja za transparentnu suradnju i međusobnu potporu država članica EU-a i Europske komisije. Na taj se način osigurava dosljedan pristup energetske i klimatske politike te koordinirano djelovanje u svim državama članicama.

Nacionalni energetske i klimatske planovi (dalje u tekstu nacionalni planovi ili nacionalni energetske i klimatske planovi) središnji su instrument za strateško planiranje u skladu s Uredbom o upravljanju. Nacionalni energetske i klimatske planovi omogućuju kratkoročnu, srednjoročnu i dugoročnu predvidljivost ulaganja, posebno u neizvjesnim vremenima, i ključni su za mobilizaciju velikih ulaganja potrebnih da bi se ostvarila zajednička ambicija ostvarenja klimatske neutralnosti te pravedna i poštena tranzicija i istodobno očuvala energetske sigurnost i cjenovna pristupačnost. Ti planovi pomažu državama članicama da zajedno ostvare energetske i klimatske ciljeve u okviru europskog zelenog plana, Europskog zakona o klimi ⁽²⁾ i paketa prijedloga „Spremni za 55 %” ⁽³⁾, uključujući veće ambicije u području energetske učinkovitosti i obnovljive energije te međunarodne obveze EU-a u okviru Pariškog sporazuma.

Nacionalni energetske i klimatske planovi imaju ključnu ulogu i u provedbi plana REPowerEU ⁽⁴⁾ s obzirom na sve veće izazove za stvaranje otpornije energetske unije. Otkad su cijene energije počele rasti sredinom 2021., EU je donio sveobuhvatan i prilagođen odgovor na hitne situacije radi suočavanja s energetskom krizom potaknutom najnovijim geopolitičkim zbivanjima koji će preobraziti energetsku uniju u razdoblju do 2030. i nakon njega. Nacionalni planovi moraju obuhvatiti ključna pitanja energetske sigurnosti i cjenovne pristupačnosti. To uključuje potrebu za brzom diversifikacijom opskrbe energijom, izradom dosljednog vremenskog rasporeda za skladištenje plina ⁽⁵⁾, uzimanjem u obzir hitnog smanjenja potražnje ⁽⁶⁾ i hitnom intervencijom kojom bi se riješilo pitanje visokih cijena energije i povećala solidarnost ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime (Uredba o upravljanju) (SL L 328, 21.12.2018., str. 1.).

⁽²⁾ Uredba (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti („Europski zakon o klimi”) (SL L 243, 9.7.2021., str. 1.).

⁽³⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti.” COM(2021) 550 final; paket o vodiku i dekarboniziranom plinu COM(2021) 803 i COM(2021) 804.

⁽⁴⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru te Odboru regija, Plan REPowerEU, od 18. svibnja 2022., COM(2022) 230 final.

⁽⁵⁾ Nakon donošenja Uredbe (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina (SL L 173, 30.6.2022., str. 17.).

⁽⁶⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Štednja plina za sigurnu zimu”, COM(2022) 360 final, i Uredba Vijeća (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena energije (SL L 2611, 7.10.2022., str. 1.).

⁽⁷⁾ Prijedlog uredbe Vijeća o jačanju solidarnosti koje se temelji na boljoj koordinaciji nabave plina, prekograničnim razmjenama plina i pouzdanim referentnim vrijednostima cijena, COM(2022) 549 final.

Države članice ažuriraju nacionalne planove za razdoblje 2021.–2030. do lipnja 2023. (nacrti planova) i lipnja 2024. (konačni planovi) ⁽⁸⁾. S obzirom na znatne promjene politika i geopolitičkih okolnosti u području energije i klime od pripreme početnih nacionalnih energetske i klimatskih planova za razdoblje 2019.–2020. ažurirani planovi trebali bi se usmjeriti na potrebu za ambicioznijim djelovanjem u području klime, bržim prelaskom na čistu energiju i povećanom energetske sigurnošću. Trebali bi omogućiti EU-u prelazak na otporniju i održiviju energetske uniju, među ostalim brzim smanjenjem ovisnosti o ruskim fosilnim gorivima, a da pritom nitko ne bude zapostavljen.

U ovom se dokumentu državama članicama pružaju smjernice o postupku i opsegu izrade nacrti i konačnih ažuriranih nacionalnih energetske i klimatskih planova, ponajprije utvrđivanjem uspješne prakse i navođenjem implikacija nedavnih političkih i geopolitičkih kretanja, na temelju pravnog okvira uspostavljenog Uredbom o upravljanju, a posebno njezinim Prilogom I ⁽⁹⁾.

U pripremi ovih smjernica Komisija je u potpunosti surađivala s državama članicama na tehničkoj razini i savjetovala se s dionicima na posebnoj radionici za dionike održanoj 8. rujna 2022. ⁽¹⁰⁾, vanjskim događanjima i kroz bilateralne kontakte. Ove bi smjernice trebalo smatrati elementom kontinuirane razmjene i suradnje tijekom cijelog postupka.

Okvir 1.: Načela i uspješna praksa za ažuriranje nacionalnih energetske i klimatskih planova:

- **povećati ambicije za ubrzanje zelene tranzicije prema klimatskoj neutralnosti i jačanje otpornosti energetske sustava u skladu s Europskim zakonom o klimi, paketom „Spremni za 55 %” i planom REPowerEU.** Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti obnovljivoj energiji, energetske učinkovitosti, energetske sigurnosti i smanjenju emisija stakleničkih plinova;
- **ojačati planiranje u okviru nacionalnih energetske i klimatskih planova kako bi se zajamčila poštena i pravedna tranzicija, ublažili socijalni učinci i učinak na zapošljavanje, riješio problem nedostatka radne snage i vještina, smanjilo energetske siromaštvo i osigurao cjenovno dostupan pristup osnovnim uslugama za sve;**
- **utvrditi nacionalne ciljeve, uključujući one povezane s financiranjem, u kojima su vidljivi konkretni pristupi ostvarenju do 2030. i 2050., u skladu s dugoročnim nacionalnim strategijama;**
- **integrirati ciljeve prilagodbe i po potrebi ih uključiti u pet dimenzija ažuriranih nacionalnih energetske i klimatskih planova;**
- **utvrditi ciljeve za smanjenje emisija metana i integrirati povećane ciljeve kao i mjere ublažavanja i prilagodbe u sektorima korištenja zemljišta, šumarstva i poljoprivrede, s obzirom na emisije CO₂ i one koje ne sadržavaju CO₂ te uklanjanje ugljika;**
- **iskoristiti sinergije između energetske i digitalne agende** za poticanje digitalizacije energetske sustava;
- **poboljšati dimenziju istraživanja, inovacija i konkurentnosti**, osobito s pomoću posebnih ciljeva i integracijom diversifikacije proizvodnih kapaciteta i razvoja vještina kako bi se ubrzao prelazak na čistu energiju;
- **pokrenuti opsežno i uključivo savjetovanje** s civilnim društvom, lokalnim tijelima, socijalnim partnerima i sektorskim dionicima u ranoj fazi procesa;
- **ojačati regionalnu suradnju kao sastavni dio nacionalnih planova**, posebno u dimenziji energetske sigurnosti radi utvrđivanja dosljednih politika i temeljite solidarnosti;
- **istražiti sinergije između ciljeva i doprinosa te politika i mjera za pet dimenzija energetske unije** ⁽¹¹⁾.
- **izvući pouke iz početnih nacionalnih energetske i klimatskih planova**, procjene tih planova koju je provela Komisija i stanja njihove provedbe kako bi se utvrdili nedostaci i područja u kojima su potrebna poboljšanja radi povećanja ambicija i bolje provedbe;

⁽⁸⁾ Vidjeti članak 14. i zahtjeve iz poglavlja 2. i Priloga I. Uredbi o upravljanju.

⁽⁹⁾ Za mjerodavno tumačenje prava Unije nadležan je isključivo Sud Europske unije.

⁽¹⁰⁾ Radionica za dionike o ažuriranju nacionalnih energetske i klimatskih planova | Europska komisija (europa.eu).

⁽¹¹⁾ Pet dimenzija energetske unije iz članka 1. stavka 2. Uredbe o upravljanju usko je povezano i međusobno se nadopunjuje: energetske sigurnost, unutarnje energetske tržište, energetske učinkovitost, dekarbonizacija te istraživanje, inovacije i konkurentnost.

- **osigurati usklađenost s drugim instrumentima planiranja** i uzeti u obzir relevantne politike, mjere i ulaganja u ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima ⁽¹²⁾;
- izraditi **sveobuhvatnu, ažuriranu i detaljnu analitičku osnovu** koja će uključivati učinke na gospodarstvo, zapošljavanje, društvo, istraživanje, inovacije, konkurentnost i okoliš te doprinos kružnog gospodarstva;
- **pružiti detaljan plan financiranja u kojem se uzima u obzir potreba za ulaganjima za svaku od pet dimenzija** kroz troškovno učinkovito korištenje potpore iz javnog proračuna i mobilizaciju privatnih ulaganja, među ostalim financijskim instrumenatima i inovativnim programima financiranja.
- uzeti u obzir i osigurati usklađenost s **preporukama po zemljama** izdanima u okviru **europskog semestra**.

1. Uzimanje u obzir novog pravnog, socioekonomskog, političkog i geopolitičkog konteksta

U ovom se odjeljku razmatra kako znatne promjene zakonodavnog, socioekonomskog i geopolitičkog okvira za energetske i klimatsku politiku do kojih je došlo od 2019. utječu na ažuriranja nacionalnih energetske i klimatske planova s obzirom na njihove ambicije i područje primjene. To je dopunjeno popisom referentnih dokumenata u tablici 1, u kojem su sažeti glavni ciljevi i doprinosi te politike i mjere koje su potrebne da bi se oni ostvarili i iznesene u zakonodavstvu, strategijama i prijedlozima. Države članice pozivaju se da te referentne dokumente uzmu u obzir u svojim nacrtima ažuriranih nacionalnih planova. Konačni ažurirani planovi trebali bi uzeti u obzir sve značajne novosti u zakonodavnom, socioekonomskom i geopolitičkom kontekstu koji se neprestano mijenja, kao i preporuke Komisije povezane s nacrtima ažuriranih planova ⁽¹³⁾.

1.1. Povećanje ambicija za 2030. u pogledu klimatske neutralnosti

Europski zeleni plan snažno je potaknuo povećanje ambicija u području energije i klime, a da se pritom nikoga ne zapostavi. Donošenjem Europskog zakona o klimi ciljevi postizanja klimatske neutralnosti na razini EU-a do 2050. i smanjenja neto emisija stakleničkih plinova do 2030. za najmanje 55 % u odnosu na 1990. postali su pravna obveza. Znatno su stroži od onih na kojima su države članice temeljile svoje početne nacionalne energetske i klimatske planove ⁽¹⁴⁾.

Kako bi se ostvarila ambicija iz Europskog zakona o klimi, paketom „Spremni za 55 %” unapređuje se okvir za energiju i klimu do 2030. Njime će se automatski potaknuti države članice da ažuriraju ciljeve utvrđene u početnim energetske i klimatske planovima te politike i mjere za njihovo postizanje, posebno u dimenzijama dekarbonizacije (uključujući energiju iz obnovljivih izvora), energetske učinkovitosti i unutarnjeg energetske tržišta.

Kako bi se proveli ambiciozniji ciljevi, donesene su i ključne europske energetske i klimatske strategije, posebno o integraciji energetske sustava ⁽¹⁵⁾, vodik ⁽¹⁶⁾, energiji iz obnovljivih izvora na moru ⁽¹⁷⁾, obnovljivoj solarnoj energiji ⁽¹⁸⁾, prilagodbi klimatskim promjenama ⁽¹⁹⁾, održivim ciklusima ugljika ⁽²⁰⁾ i akcijskom planu EU-a za digitalizaciju energetske sustava ⁽²¹⁾. Kako bi pomogla u postizanju klimatskih i energetske ciljeva, Komisija je iznijela i druge relevantne strategije, i to o nultoj stopi onečišćenja ⁽²²⁾, bioraznolikosti ⁽²³⁾, šumama ⁽²⁴⁾ te održivoj i pametnoj mobilnosti ⁽²⁵⁾.

⁽¹²⁾ . Vidjeti odjeljak 3.4.

⁽¹³⁾ U skladu s člankom 9. stavkom 2. Uredbe o upravljanju Komisija će ocijeniti nacrt ažuriranih nacionalnih energetske i klimatske planova najkasnije šest mjeseci prije isteka roka za podnošenje konačnih planova.

⁽¹⁴⁾ Članak 2. stavak 11. Uredbe o upravljanju.

⁽¹⁵⁾ Energija za klimatski neutralno gospodarstvo: strategija EU-a za integraciju energetske sustava, COM(2020) 299 final.

⁽¹⁶⁾ Strategija za vodik za klimatski neutralnu Europu, COM(2020) 301 final.

⁽¹⁷⁾ Strategija EU-a za iskorištavanje potencijala energije iz obnovljivih izvora na moru za klimatski neutralnu budućnost, COM(2020) 741 final.

⁽¹⁸⁾ Strategija EU-a za solarnu energiju, COM(2022) 221.

⁽¹⁹⁾ Stvaranje Europe otporne na klimatske promjene – nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama, COM(2021) 82 final.

⁽²⁰⁾ Održivi ciklusi ugljika, COM(2021) 800 final.

⁽²¹⁾ Digitalizacija energetske sustava – akcijski plan EU-a, COM(2022) 552 final.

⁽²²⁾ Put prema zdravom planetu za sve. Akcijski plan EU-a: Prema postizanju nulte stope onečišćenja zraka, vode i tla, COM(2021) 400 final.

⁽²³⁾ Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. Vraćanje prirode u naše živote, COM(2020) 380 final.

⁽²⁴⁾ Nova strategija EU-a za šume do 2030., COM(2021) 572 final.

⁽²⁵⁾ Strategija za održivu i pametnu mobilnost, COM(2020) 789 final.

Početak ove godine u planu REPowerEU predstavljene su posebne mjere za smanjenje energetske ovisnosti EU-a o ruskim fosilnim gorivima i ubrzanje provedbe europskog zelenog plana novim aktivnostima, nadovezujući se pritom na paket „Spremni za 55 %”. Cilj je tog plana povoljnija, sigurnija i održivija energija kako bi se stvorio otporniji energetski sustav i istinska energetska unija. Komisija je u njemu pozvala zakonodavce da povećaju ciljeve iz Direktive o energetskoj učinkovitosti i Direktive o energiji iz obnovljivih izvora. Provedbom plana REPowerEU ubrzan će se uvođenje alternativa prirodnog plina i obnovljivih izvora, posebno održivog biometana, vodika iz obnovljivih izvora, solarne fotonaponske energije i energije vjetra na moru, te će se pokrenuti strukturne srednjoročne i dugoročne mjere za postizanje energetske učinkovitosti.

Nacrti ažuriranih nacionalnih planova trebali bi odražavati to povećanje ambicije. Države članice trebale bi u potpunosti uključiti nove i revidirane energetske i klimatske ciljeve iz prijedloga u paketu „Spremni za 55 %” i planu REPowerEU ⁽²⁶⁾ iako zakonodavni postupak za njihovo donošenje još nije dovršen. Države članice već bi trebale razmotriti povećane nacionalne ciljeve predložene u Uredbi o raspodjeli tereta i Uredbi o korištenju zemljišta, prenamjeni zemljišta i šumarstvu, pri čemu su zakonodavci u tim dvama aktima podržali razinu ambicije koju je predložila Komisija. Države članice trebale bi razmotriti i nove ciljeve iz preinačene Direktive o energetskoj učinkovitosti i revidirane Direktive o energiji iz obnovljivih izvora.

Od izrade početnih nacionalnih energetskih i klimatskih planova države članice radile su i na vlastitim dugoročnim nacionalnim strategijama na temelju Uredbe o upravljanju. U skladu s Uredbom o upravljanju **ažurirani nacionalni energetski i klimatski planovi trebali bi biti usklađeni s tim dugoročnim strategijama i s ciljem klimatske neutralnosti utvrđenim u Europskom zakonu o klimi.**

Ažurirani planovi trebali bi uzeti u obzir i napredak postignut na međunarodnoj razini povezan s Pariškim sporazumom, posebno postupak za povećanje ambicija u području ublažavanja klimatskih promjena utvrđen u Klimatskom paktu iz Glasgowa ⁽²⁷⁾. To uključuje nekoliko odluka o energetskom i klimatskom planiranju, među ostalim postupno smanjenje upotrebe energije iz ugljena, postupno ukidanje subvencija za fosilna goriva i razmatranje daljnjih mjera za smanjenje emisija koje ne sadržavaju CO₂, uključujući metan, do 2030.

1.2. **Povećanje energetske sigurnosti i cjenovne pristupačnosti za otporniju energetska uniju**

Ažurirani nacionalni energetski i klimatski planovi trebaju ojačati pripravnost i mjere kojima se nastoji postići zajednička energetska sigurnost u EU-u. Uslijed nove geopolitičke situacije došlo je do nezapamćenog porasta veleprodajnih i maloprodajnih cijena energije, pri čemu su promjene na godišnjoj razini dosegnule vrhunac od 360 % odnosno 55 % (kolovoz 2022.). Ta ekstremna volatilnost energetskog tržišta pogađa sve države članice i utječe na kupovnu moć kućanstava i konkurentnost gospodarstva. Zbog te se situacije povećava i pritisak na europsku energetska sigurnost.

Ažurirani nacionalni planovi trebali bi uzeti u obzir mjere koje proizlaze iz plana REPowerEU i koje će dugoročno temeljito preobraziti energetski sustav.

Novom Uredbom o skladištenju plina ⁽²⁸⁾ od država članica zahtijeva se da ojačaju planiranje svoje energetske sigurnosti. Ključno je diversificirati opskrbu energijom istraživanjem novih mogućnosti za uvoz energije, uključujući nuklearna goriva i zamjenska fosilna goriva. Države članice trebale bi uzeti u obzir pitanja sigurnosti opskrbe pri razmatranju kombinacije izvora energije u svojim ažuriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima.

Države članice potiču se i da uzmu u obzir napredak i planiranje infrastrukturnih projekata koje smatraju važnima za postizanje ciljeva europskog zelenog plana i plana REPowerEU. Zahvaljujući Uredbi TEN-E ⁽²⁹⁾ i projektima od zajedničkog interesa naša energetska tržišta postala su sigurnija, integriranija i konkurentnija. Peti popis projekata od zajedničkog interesa ⁽³⁰⁾ i ograničena dodatna infrastruktura utvrđena u Prilogu 3. planu REPowerEU pridonijet će uklanjanju preostalih uskih grla u mrežama i dodatnoj diversifikaciji putova i izvora

⁽²⁶⁾ Uredba (EU) 2022/1032.

⁽²⁷⁾ Odluka 1/CMA.3.

⁽²⁸⁾ Uredba (EU) 2022/1032.

⁽²⁹⁾ Uredba (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2022. o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu, izmjeni uredaba (EZ) br. 715/2009, (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 i direktiva 2009/73/EZ i (EU) 2019/944 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 347/2013 (SL L 152, 3.6.2022., str. 45.).

⁽³⁰⁾ Delegirana uredba Komisije (EU) 2022/564 od 19. studenoga 2021. o izmjeni Uredbe (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s popisom projekata od zajedničkog interesa Unije (SL L 109, 8.4.2022., str. 14.).

opskrbe plinom, jačanju kopnenih elektroenergetskih mreža i ostvarivanju ambicioznih ciljeva u području energije iz obnovljivih izvora na moru u svim europskim morskim bazenima. Isto tako, infrastrukturni projekti ne bi smjeli dovesti do ovisnosti o fosilnim gorivima i nastajanja neiskoristive imovine koje onemogućavaju dugoročan prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo.

Osim toga, države članice trebale bi iskoristiti puni potencijal neposrednog odgovora na energetske krize za konsolidaciju dimenzije energetske sigurnosti u nacionalnim planovima.

Ažurirani nacionalni energetske i klimatske planovi trebali bi uzeti u obzir Komunikaciju „Štednja plina za sigurnu zimu”⁽³¹⁾ i Uredbu Vijeća o koordiniranim mjerama za smanjenje potražnje za plinom⁽³²⁾, u kojima su utvrđene mjere pripravnosti za moguće poremećaje u opskrbi plinom. Te kratkoročne mjere usmjerene su na jačanje zajedničke pripravnosti EU-a u duhu solidarnosti. Mjere donesene na temelju tog okvira povezane su s planom REPowerEU, a posebno s Komunikacijom o štednji energije u EU-u.

Komisija je predložila i hitne mjere za rješavanje problema porasta cijena energije. Vijeće je 6. listopada 2022. donijelo hitne mjere za rješavanje pitanja visokih cijena energije⁽³³⁾. Smanjenje potražnje za električnom energijom u vršnim satima u kombinaciji s odgovarajućom potporom za krajnje potrošače koja je rezultat ograničenja prihoda od inframarginalnih tehnologija i solidarnog doprinosa pridonijet će sigurnoj i cjenovno pristupačnijoj energiji u nadolazećim mjesecima. Komisija je 18. listopada 2022. predložila dodatne hitne mjere za smanjenje cijena energije i postizanje veće solidarnosti u pripravnosti⁽³⁴⁾.

Solidarnost i zajedničko djelovanje ključni su za nacionalne energetske i klimatske planove jer utječu na energetske sigurnost svake države članice, cjenovnu pristupačnost energije i, u konačnici, kolektivnu otpornost EU-a.

U ažuriranim nacionalnim planovima trebalo bi navesti kako su hitne mjere za ograničavanje učinka visokih cijena energije i. uključene u srednjoročno planiranje do 2030. i ii. usklađene sa svih pet dimenzija energetske unije. Iako su usmjerene na pružanje pomoći krajnjim potrošačima, mjere bi trebale biti osmišljene tako da ne narušavaju dugoročne opće ciljeve europskog zelenog plana, uključujući ciljeve dekarbonizacije, nulte stope onečišćenja, bioraznolikosti, učinkovitosti resursa i energetske učinkovitosti. Moraju biti i fiskalno održive i ne smiju ugroziti sigurnost opskrbe ni jednake uvjete na unutarnjem energetskom tržištu.

Države članice trebale bi u svojim ažuriranim nacionalnim energetske i klimatske planovima opisati kako namjeravaju omogućiti potrošačima da ostvare korist od jeftinijih obnovljivih izvora energije i tehnologija s niskom razinom emisije ugljika. Kako bi se sektor električne energije u potpunosti dekarbonizirao, države članice trebale bi istražiti poticaje za ulaganja u fleksibilnost, (pametne) mreže, rješenja za digitalizaciju elektroenergetskih mreža i stalni kapacitet. Važno je i povećati likvidnost terminskih tržišta i bolje zaštititi potrošače od prekomjerne volatilnosti cijena, visokih cijena i prekomjernog rizika koji preuzimaju dobavljači. U nacionalnim energetske i klimatske planovima trebalo bi istražiti i kako poboljšati učinkovitost prekogranične trgovine i istodobno osigurati da države članice mogu slobodno međusobno trgovati svim oblicima električne energije. Komisija ubrzano radi na temeljitoj i sveobuhvatnoj reformi modela tržišta električne energije.

Države članice pozivaju se da na najbolji način iskoriste integrirani pristup nacionalnih planova i u potpunosti istraže sinergije u relevantnim dimenzijama planova. Na primjer, brzim napretkom u skladištenju, diversifikaciji opskrbe energijom i upravljanju potrošnjom povećat će se energetska sigurnost i ubrzati uvođenje energije iz obnovljivih izvora, povećati energetska učinkovitost cjelokupnog energetskog sustava i poboljšati integracija unutarnjeg energetskog tržišta.

⁽³¹⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Štednja plina za sigurnu zimu”, COM(2022) 360 final.

⁽³²⁾ Uredba Vijeća (EU) 2022/1369 od 5. kolovoza 2022. o koordiniranim mjerama za smanjenje potražnje za plinom (SL L 206, 8.8.2022., str. 1.).

⁽³³⁾ Uredba Vijeća (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena energije (SL L 261 I, 7.10.2022., str. 1.).

⁽³⁴⁾ Prijedlog uredbe Vijeća o jačanju solidarnosti koje se temelji na boljoj koordinaciji nabave plina, prekograničnim razmjenama plina i pouzdanim referentnim vrijednostima cijena, COM(2022) 549 final.

Prema potrebi se u potpunosti moraju mobilizirati regionalna suradnja i odgovarajući forum kako bi se razvili mehanizmi zajedničkog djelovanja i solidarnosti kojima će se omogućiti alternativna opskrba, spriječiti poremećaji i povećati pripravnost te otpornost.

Naposljetku, u skladu s planom REPowerEU ažurirani nacionalni planovi trebali bi uzeti u obzir vanjsko djelovanje EU-a u području energetike. ⁽³⁵⁾ Države članice trebale bi upućivati na relevantne inicijative ili projekte koji su pokrenuti ili provedeni u skladu sa strategijom Global Gateway ⁽³⁶⁾.

Okvir 2.: Europski semestar kao odskočna daska

Uredbom o upravljanju od država članica zahtijeva se da uzmu u obzir najnovije preporuke po zemljama izdane u kontekstu europskog semestra. ⁽³⁷⁾ U izvješćima za pojedine zemlje u kontekstu europskog semestra za 2022.²¹ utvrđuju se ključni neriješeni ili novi makroekonomski izazovi koji nisu u dovoljnoj mjeri obuhvaćeni obvezama preuzetima u planovima za oporavak i otpornost.

Preporuke po zemljama za 2022. usmjerene su na te strukturne izazove, među ostalim za provedbu plana REPowerEU, uz posvećivanje dužne pozornosti socijalnoj pravednosti prelaska na čistu energiju. ⁽³⁸⁾ U području energetske i klimatske politike namijenjene su prije svega smanjenju ovisnosti o ruskim fosilnim gorivima i daljnjoj dekarbonizaciji gospodarstva. U njima se poziva na brže uvođenje energije iz obnovljivih izvora i potrebne infrastrukture, podupiranje potrebne prekvalifikacije i usavršavanja radne snage, rješavanje problema nedostatka radne snage i vještina, povećanje energetske učinkovitosti i povećanje kapaciteta međupovezanosti u cijelom EU-u. Za znatan broj država članica preporuke se odnose i na održivu mobilnost, dok se za nekoliko država članica preporuke odnose na okolišne aspekte kao što je kružno gospodarstvo.

Pri ažuriranju svojih nacionalnih energetske i klimatske planova države članice u potpunosti uzimaju u obzir preporuke po zemljama za 2022. i 2023. izdane u kontekstu europskog semestra. Trebale bi uključiti i informacije o tome kako relevantne politike i mjere u svakoj dimenziji ažuriranih nacionalnih planova pridonose ispunjenju energetske i klimatske preporuka po zemljama.

1.3. Osiguravanje poštene i pravedne tranzicije

1.3.1. Ublažavanje socijalnih učinaka i učinaka na zapošljavanje te ostvarivanje pravedne i poštene energetske i klimatske tranzicije

Ažurirani nacionalni energetski i klimatski planovi trebali bi bolje uzimati u obzir socioekonomske učinke nego početni nacionalni planovi. Pravednost i solidarnost ključni su ciljevi i sastavni dio europskog zelenog plana, u kojem se prepoznaje da nijedna osoba i nijedno mjesto ne smiju biti zapostavljeni. Rješavanje socioekonomskih učinaka energetske i klimatske tranzicije od samog početka te zaštita kućanstava, izloženih industrija i radnika u cijelom procesu preduvjet su za rješavanje trenutačne energetske krize i otvaranje puta pravednoj tranziciji.

U Preporuci Vijeća o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti navode se paketi mjera za potporu pravednoj zelenoj tranziciji te se države članice pozivaju da je u potpunosti uzmu u obzir pri ažuriranju svojih nacionalnih energetske i klimatske planova ⁽³⁹⁾. Države članice trebale bi u prvom redu razviti jasne strategije kojima se utvrđuju i mjere socijalne posljedice te posljedice za zapošljavanje i vještine (ili drugi distribucijski učinci) energetske i klimatske tranzicije te na odgovarajući način razmotriti kako učinkovito odgovoriti na te izazove. U ažuriranim nacionalnim planovima trebalo bi jasno dati prednost financiranju pravedne tranzicije, prekvalifikacija i usavršavanja te potpore prilagodbama tržišta rada.

U razvoju i provedbi politika i mjera trebalo bi slijediti pristup koji obuhvaća cijelo društvo i detaljan pristup usmjeren na najpogođenije regije, industrije i skupine stanovništva, posebno one koje su već u ranjivom položaju.

⁽³⁵⁾ Vanjsko djelovanje EU-a u području energetike u svijetu koji se mijenja, JOIN(2022) 23 final.

⁽³⁶⁾ Global Gateway, JOIN(2021) 30 final.

⁽³⁷⁾ Članak 14. stavak 5. Uredbe (EU) 2018/1999.

⁽³⁸⁾ Vidjeti Prilog 8. izvješćima po zemljama u kontekstu europskog semestra za 2022.

⁽³⁹⁾ Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022. o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti (SL C 243, 27.6.2022., str. 35.).

Okvir 3.: Ključne politike i mjere pravedne tranzicije za ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove:

- promicanje poboljšanja energetske učinkovitosti, među ostalim u sektoru cjenovno pristupačnog socijalnog stanovanja; pružanje financijskih poticaja i savjeta pojedincima, vodeći računa o suprotstavljenim interesima vlasnika i najamoprimaca te promjenama u troškovima stanovanja;
- pružanje prilagođenih informacija i savjeta svim potrošačima, a posebno ugroženim kućanstvima, među ostalim korištenjem digitalnih alata, o tome kako smanjiti potražnju za energijom i račune za energiju; usmjeravanje mjera uštede energije prema aktivnostima potrošnje i proizvodnje u kojima je potražnja za energijom visoka;
- jačanje položaja potrošača energije olakšavanjem pristupa energiji iz obnovljivih izvora, pojednostavljenjem postupaka izdavanja dozvola i daljnjim razvojem samoopskrbe putem zajednica građana i zajednica obnovljive energije, uz popratne kampanje, s posebnim naglaskom na ranjive skupine i potrošače koji žive u ruralnim i udaljenim područjima (npr. najudaljenije regije EU-a ⁽⁴⁰⁾);
- sprečavanje problema povezanih s održivim prijevozom, uključujući cjenovnu pristupačnost za ugrožena kućanstva, mjerama izravne potpore i razvojem potrebne infrastrukture;
- podupiranje pristupa kvalitetnom zapošljavanju, posebno putem javnih službi za zapošljavanje, prilagođene pomoći pri traženju posla i drugih mjera aktivne politike tržišta rada (npr. tečajevi, poticaji za zapošljavanje i prijelaz s jednog radnog mjesta na drugo, ciljani i vremenski ograničeni programi zapošljavanja, programi potpore za naukovanje i kvalitetna pripravništva);
- promicanje otvaranja radnih mjesta i poduzetništva u zelenim djelatnostima, na primjer financijskim i nefinancijskim mjerama, osiguravanjem pristupačne potpore za nedovoljno zastupljene i ranjive skupine te promicanjem ekoloških kriterija dodjele za poduzetnike;
- stjecanje odgovarajućih vještina za pristup kvalitetnim radnim mjestima i rješavanje problema nedostatka radne snage za zelenu i digitalnu tranziciju promicanjem 1. uključivog obrazovanja i osposobljavanja u skladu s predviđanjima potreba za vještinama i u okviru partnerstava s dionicima, kao što je Pakt za vještine ⁽⁴¹⁾, 2. programa naukovanja, plaćenog pripravništva i programa praćenja rada i 3. osposobljavanja odraslih radi usavršavanja i prekvalifikacije, na primjer individualnim računima za učenje ⁽⁴²⁾, opće priznatim tečajevima ili pristupanjem Paktu za vještine EU-a ⁽⁴³⁾;
- osiguravanje uravnoteženog i jednakog pristupa obrazovanju i mogućnostima zapošljavanja na svim razinama i u svim sektorima, na primjer smanjenjem postojeće rodne neravnoteže koja je dosad obilježavala studije u području STEM-a i energetski sektor;
- osiguravanje pravednih sustava poreznih naknada i socijalne zaštite kako bi se pružila potpora najpogođenijim osobama i kućanstvima, posebno onima u ranjivom položaju, među ostalim 1. ciljanom i privremenom izravnom potporom dohotku kao dopunom mjerama ulaganja, 2. prebacivanjem poreznog opterećenja s dohotka od rada na zelene ciljeve i 3. razvojem inovativnih programa prelaska s jednog radnog mjesta na drugo kako bi se osigurao dohodak tijekom takvih promjena na tržištu rada.

⁽⁴⁰⁾ Devet najudaljenijih regija EU-a nalazi se u zapadnom Atlantskom oceanu, Karipskom bazenu, amazonskoj šumi i Indijskom oceanu. U njima živi 4,8 milijuna građana. Najudaljenije su regije otoci, arhipelazi i jedno kopneno područje (Francuska Gijana) te nisu dio europske kontinentalne mreže. U skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom (e) podtočkom iv. Uredbe o upravljanju države članice trebale bi pri određivanju ciljeva za energiju iz obnovljivih izvora uzeti u obzir zemljopisna, okolišna i prirodna ograničenja, uključujući ograničenja područja i regija koji nisu međupovezani.

⁽⁴¹⁾ https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en.

⁽⁴²⁾ Preporuka Vijeća o individualnim računima za učenje.

⁽⁴³⁾ Vidjeti i izvješće Zajedničkog istraživačkog centra, Czako, V., „Skills for the clean energy transition” (Vještine za prelazak na čistu energiju), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, 2022., JRC129676.

1.3.2. *Svladavanje gorućih problema energetske siromaštva*

Cjenovna pristupačnost prioritet je energetske unije i trebala bi se uzeti u obzir u ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima. Sve države članice potiču se da utvrde jasan, konkretan, dostižan, mjerljiv i vremenski ograničen cilj za smanjenje energetske siromaštva. Države članice procjenjuju broj kućanstava pogođenih energetske siromaštvom ⁽⁴⁴⁾. Preporuka Komisije o energetske siromaštvu ⁽⁴⁵⁾ sadržava smjernice o prikladnim pokazateljima za njegovo mjerenje. Preporučuje se objasniti kako se ta definicija i pokazatelji upotrebljavaju i kako se prikupljaju podaci o energetske siromaštvu, među ostalim na nacionalnoj i lokalnoj razini.

U ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima trebalo bi uzeti u obzir najnovije promjene u zakonodavstvu, posebno definiciju energetske siromaštva predloženu u Direktivi o energetske učinkovitosti i predloženi Socijalni fond za klimatsku politiku te spomenutu Preporuku Vijeća o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatske neutralnosti.

Ako država članica na temelju takve procjene utvrdi da postoji znatan broj kućanstava u energetske siromaštvu, u ažurirani nacionalni plan mora uključiti nacionalni okvirni cilj smanjenja energetske siromaštva, uključujući rok u kojem te ciljeve treba ostvariti ⁽⁴⁶⁾. Međutim, s obzirom na trenutačni porast cijena energije, sve države članice potiču se da postave cilj smanjenja energetske siromaštva. Ako se neki cilj ne smatra potrebnim, države članice trebale bi opravdati takvu odluku i odrediti minimalan broj kućanstava koji bi se u tom kontekstu smatrao „znatnim”. Osim toga, u nacionalnim planovima trebalo bi navesti politike i mjere za rješavanje problema energetske siromaštva, uključujući mjere socijalne politike i druge relevantne nacionalne programe. Države članice trebale bi opisati kako je cilj utvrđen i trebale bi upotrijebiti najnovije dostupne podatke kako bi uzele u obzir trenutačni nagli porast cijena energije.

2. **Tematska pitanja**

2.1. **Poticanje prelaska na čistu energiju**

Uspostavljeni okvir upravljanja energijom pokazao se pozitivnim jer su ciljevi EU-a u području energetske učinkovitosti i energije iz obnovljivih izvora za 2020. premašeni. Brza i nužna zamjena ruskim fosilnih goriva zahtijevat će veliko ubrzanje prelaska na čistu energiju, pri čemu se prednost daje strukturnim mjerama za energetske učinkovitost i razvoj snažnih poticaja za uvođenje energije iz obnovljivih izvora. Nadalje, uvođenje digitalnih energetske rješenja imat će važnu ulogu u podupiranju transformacije energetske sektora, a poticanje suradnje između energetske i digitalnih aktera te stvaranje sinergija između energetske i digitalne agende ključno je za postizanje klimatske cilja. Pri ažuriranju nacionalnih planova u tom smjeru treba u potpunosti iskoristiti potencijal mehanizma upravljanja.

2.1.1. *Ubrzavanje uvođenja energije iz obnovljivih izvora i vodika*

Ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove trebalo bi uskladiti s povećanim ambicijama predloženima u revidiranoj Direktivi o energiji iz obnovljivih izvora pružanjem nacionalnog doprinosa obvezujućem općem cilju EU-a. Nacionalni planovi trebali bi uključivati i sektorske doprinose razmjerno tom općem cilju i postizanje podciljeva za prometni sektor, centralizirano grijanje i hlađenje te industriju i sektor zgrada. Ubrzano i masovno prihvaćanje obnovljivih izvora energije u cijelom EU-u potrebno je kako bi se dao odlučujući doprinos ambiciji EU-a da se postupno ukine upotreba fosilnih goriva iz Rusije i da se postigne cilj klimatske neutralnosti.

U skladu s planom REPowerEU posebnu pozornost trebalo bi posvetiti zamjeni prirodnog plina povećanjem proizvodnje održivog biometana (uglavnom iz organskog otpada te šumskih i poljoprivrednih ostataka) i ubrzavanjem procesa uvođenja vodika iz obnovljivih izvora u sektorima prometa i industrije koje je teško dekarbonizirati.

⁽⁴⁴⁾ Članak 3. stavak 3. točka (d) Uredbe o upravljanju.

⁽⁴⁵⁾ Preporuka Komisije (EU) 2020/1563 od 14. listopada 2020. o energetske siromaštvu (SL L 357, 27.10.2020., str. 35.).

⁽⁴⁶⁾ Članak 3. stavak 3. točka (d) Uredbe o upravljanju.

Ažurirani nacionalni energetske i klimatski planovi trebali bi uključivati uvođenje potrebne infrastrukture i poticaja u skladu s ciljem plana REPowerEU da se do 2030. proizvede 10 milijuna tona domaćeg vodika iz obnovljivih izvora i 35 milijardi m³ održivog biometana. Nadalje, trebalo bi opisati pristup zamjeni naftnih goriva u kopnenom prometu elektrifikacijom i vodikom iz obnovljivih izvora. U skladu s ciljem od 10 milijuna tona uvezenog vodika do 2030. ažurirani nacionalni planovi trebali bi uključivati i inicijative ili mjere koje su poduzete ili se planiraju, ili međunarodna partnerstva koja jesu ili će biti uspostavljena, s ciljem olakšavanja uvoza vodika iz obnovljivih izvora.

Države članice potiču se i da u svoje ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove **uključe sastavnicu koja se odnosi na proizvodnju i upotrebu održivog bioplina i biometana**, uz procjenu nacionalnih potencijala i utvrđivanje puta za postizanje tih ciljeva do 2030. i 2050 ⁽⁴⁷⁾.

Potreban je sveobuhvatan okvir politika i mjera kojima se promiče uvođenje obnovljivih izvora energije u svim relevantnim sektorima gospodarstva. Brže uvođenje obnovljivih izvora energije posebno je važno za sektore u kojima je napredak dosad bio sporiji (kao što su promet, zgrade i industrija, posebno u industrijskim sektorima u kojima je teško smanjiti emisije). Naglasak bi trebao biti na promicanju uvođenja elektrifikacije, tehnologija za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora (uključujući vodik iz obnovljivih izvora u industrijskim sektorima), skladištenja energije i upravljanja potrošnjom, čime bi se povećala fleksibilnost energetskog sustava i olakšala integracija sustava za obnovljive izvore energije.

Poseban izazov za razvoj i uvođenje većine projekata u području energije iz obnovljivih izvora koji treba riješiti nacionalnim energetske i klimatskim planovima odnosi se na izdavanje dozvola. U tom bi pogledu države članice trebale uskladiti nacionalne politike i mjere s prijedlogom izmjene Direktive o energiji iz obnovljivih izvora ⁽⁴⁸⁾ iz svibnja 2022., strategijom EU-a za solarnu energiju i povezanom Preporukom o ubrzavanju postupaka izdavanja dozvola za projekte u području energije iz obnovljivih izvora ⁽⁴⁹⁾.

Pri ažuriranju svojih nacionalnih planova države članice trebale bi razviti i mjere za pojednostavnjenje sklapanja ugovora o kupnji električne energije i jamstava o podrijetlu. Politike bi trebale uzeti u obzir i uvođenje rješenja za obnovljivu energiju u zgrade, na temelju prijedloga preinake Direktive o energetskim svojstvima zgrada, posebno s obzirom na grijanje (npr. dizalice topline) i solarne sustave na krovovima, u skladu s ambicijom plana REPowerEU.

2.1.2. Nadogradnja strukturnih mjera energetske učinkovitosti

Mjere energetske učinkovitosti često mogu biti najjeftiniji, najsigurniji i najčišći način smanjenja naše ovisnosti o uvozu fosilnih goriva iz Rusije i osiguravanja pravednog puta prema prelasku na čistu energiju. Nadalje, manjom potrošnjom energije podupiru se sigurnost opskrbe i skladištenje energije, pridonosi se smanjenju energetskog siromaštva i povećava konkurentnost u globalnom okruženju.

Ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove trebalo bi uskladiti s povećanim ambicijama predloženima u preinaci Direktive o energetskoj učinkovitosti pružanjem nacionalnog doprinosa obavezujućem općem cilju EU-a i udjelu potrošnje energije u sektorima krajnje potrošnje. Ažurirani nacionalni planovi trebali bi sadržavati i pojedinosti o izračunu i metodologiji obveze uštede energije te potrebne informacije o ukupnoj površini poda koju treba obnoviti ili ekvivalentnoj godišnjoj uštedi energije za javne zgrade.

Politike, mjere i programi energetske učinkovitosti u ažuriranim nacionalnim planovima trebali bi obuhvaćati sve sektore potražnje za energijom, uključujući zgrade (stambene i tercijarne), industriju i promet. Načelo „energetska učinkovitost na prvom mjestu” ⁽⁵⁰⁾ trebalo bi primjenjivati kao temeljno načelo i objasniti njegovu primjenu. Osim toga, trebalo bi utvrditi metodologiju izračuna i temeljne podatke za izračun faktora primarne energije.

⁽⁴⁷⁾ Implementing the REPowerEU Action Plan: Investment needs, hydrogen accelerator and achieving the bio-methane targets (Provedba akcijskog plana REPowerEU: Potrebe za ulaganjima, akcelerator vodika i postizanje ciljeva za biometan), SWD(2022) 230 final, str. 35.

⁽⁴⁸⁾ Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora, Direktive 2010/31/EU o energetskim svojstvima zgrada i Direktive 2012/27/EU o energetskoj učinkovitosti, COM(2022) 222 final.

⁽⁴⁹⁾ Strategija EU-a za solarnu energiju COM(2022) 221 final, Smjernice za države članice o dobrim praksama radi ubrzavanja postupaka izdavanja dozvola za projekte u području energije iz obnovljivih izvora i o pojednostavnjenju sklapanja ugovora o kupnji energije, SWD(2022) 149 final.

⁽⁵⁰⁾ Članak 2. stavak 18. Uredbe o upravljanju.

Kad je riječ o zgradama, ažurirani nacionalni energetske i klimatski planovi trebali bi biti usklađeni s ažuriranim i povećanim ambicijama i zahtjevima iz Prijedloga direktive o energetskim svojstvima zgrada i pojačanim naporima u energetske obnovi zgrada s ciljem udvostručenja stopa obnove (val obnove ⁽⁵¹⁾). Ažurirani nacionalni energetske i klimatski planovi, u skladu s obvezama iz dugoročnih nacionalnih strategija obnove, trebali bi uključivati poduzete mjere za postupnu dekarbonizaciju fonda zgrada, uključujući mjere potpore u obliku financijske i tehničke pomoći, koje su povezane i s dostupnošću kvalificirane radne snage.

U skladu s planom REPowerEU i Komunikacijom „Štednja energije u EU-u” ⁽⁵²⁾ države članice trebale bi uključiti informacije o svojim doprinosima i o tome kako provode plan REPowerEU uključivanjem mjera za promjenu ponašanja, komunikacijskih kampanja i fiskalnih mjera koje se provode ili planiraju kako bi se potaknula štednja energije.

2.1.3 Istraživanje punog potencijala usporedne zelene i digitalne tranzicije

Temeljita digitalna transformacija energetske sustava EU-a također je jedan od ključnih elemenata za postizanje ciljeva plana REPowerEU i europske zelenog plana. Energetska učinkovitost i učinkovitost resursa, dekarbonizacija, elektrifikacija, integracija sektora i decentralizacija energetske sustava zahtijevaju mnogo rada u području digitalizacije.

Države članice pozivaju se da pronađu sinergije između nacionalnih aktivnosti i ciljeva u područjima energije i digitalizacije te da razmisle o tome kako ih dodatno iskoristiti s pomoću politika i mjera u skladu s planom „Digitalizacija energetske sustava – akcijski plan EU-a” ⁽⁵³⁾. Digitalizacija će biti ključna za veću uključenost potrošača i razvoj infrastrukture za električnu energiju prikladnu za budući energetske sustav. Ulaganjem u digitalizaciju elektroenergetske mreže omogućit će se i troškovno učinkovita transformacija energetske sustava.

Na temelju iskustva iz svojih planova za oporavak i otpornost države članice potiču se i da nastoje ostvariti sinergije između nacionalnih energetske i klimatske planova i nacionalnih strateških planova za digitalno desetljeće podnesenih u okviru programa politike za digitalno desetljeće do 2030 ⁽⁵⁴⁾, kako bi osigurale da digitalna infrastruktura i tehnologije pridonose održivom kružnom i klimatski neutralnom gospodarstvu i društvu u skladu s europskim zelenim planom. Države članice pozivaju se da razmisle o tome kako će iskoristiti proces i alate digitalnog desetljeća, a posebno višedržavne projekte, da ubrzaju zelenu tranziciju.

2.2. Integracija nužne prilagodbe klimatskim promjenama

Ekstremni vremenski uvjeti sve su učestaliji i ozbiljniji. Od izrade početnih nacionalnih energetske i klimatske planova na globalnoj se razini sve više prepoznaje važnost prilagodbe klimatskim promjenama ⁽⁵⁵⁾. Komisija je 2021. objavila novu strategiju EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama, u kojoj je naglašena važnost uključivanja otpornosti na klimatske promjene u nacionalne fiskalne okvire te prirodnih rješenja. U Europskom zakonu o klimi naglašava se važnost otpornosti sektorskih mjera na moguće negativne učinke klimatske promjena ⁽⁵⁶⁾.

Države članice pozvane su da u svojim ažuriranim nacionalnim planovima utvrde ciljeve prilagodbe kako bi se poduprlo postizanje nacionalnih ciljeva i doprinosa u okviru energetske unije ⁽⁵⁷⁾, u skladu sa Strategijom EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama. Rizici povezani s klimatskim promjenama moraju se uključiti u odluke o ulaganjima i planiranju uz povećanje kapaciteta država članica za prilagodbu, jačanje otpornosti i smanjenje osjetljivosti na klimatske promjene. Važno je napomenuti da mjere prilagodbe, ako su pravilno osmišljene, mogu donijeti i dodatne koristi za ublažavanje klimatske promjena te poboljšati socijalnu i gospodarsku otpornost na pravedan način, uzimajući u obzir nejednake regionalne i društvene učinke klimatske promjena i ekstremnih vremenski uvjeta. Ulaganja namijenjena ublažavanju klimatske promjena moraju biti otporna na njih.

⁽⁵¹⁾ Komunikacija o valu obnove, COM(2020) 662 final.

⁽⁵²⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Štednja energije u EU-u”, COM(2022) 240 final.

⁽⁵³⁾ Digitalizacija energetske sustava – akcijski plan EU-a, COM(2022) 552 final.

⁽⁵⁴⁾ Prijedlog odluke Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi programa politike do 2030. „Put u digitalno desetljeće”, COM(2021) 574 final.

⁽⁵⁵⁾ Na primjer, na sastanku na vrhu UN-a o klimi, sastanku na vrhu o globalnoj prilagodbi i konferencijama stranaka Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime i Pariškog sporazuma.

⁽⁵⁶⁾ U skladu s člankom 5. Europske zakona o klimi države članice moraju osigurati da su politike prilagodbe klimatskim promjenama koherentne, da se uzajamno podupiru, da pružaju posrednu korist za sektorske politike i da pridonose boljoj usklađenoj integraciji prilagodbe klimatskim promjenama u sva područja politike.

⁽⁵⁷⁾ Članak 4. točka (a) podtočka 1. podtočka iii. i Prilog I. Uredbi o upravljanju.

Ciljeve prilagodbe trebalo bi kvantificirati kad je to moguće i jasno povezati s konkretnim ciljevima i politikama energetske unije koje podupiru. Upućivanja na nacionalnu strategiju ili plan prilagodbe klimatskim promjenama mogla bi se uključiti u relevantne odjeljke poglavlja o politikama i mjerama u ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima. Na primjer, u ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima moglo bi se utvrditi kojim će se mjerama zaštititi potencijal korištenja zemljišta za sekvencijaciju ugljika (dimenzija dekarbonizacije), kapacitet proizvodnje električne energije (dimenzija energetske sigurnosti) ili uštede energije u stambenim zgradama (dimenzija energetske učinkovitosti) u kontekstu problema povezanih s opskrnom i nestašicom vode, suša, poplava, šumskih požara ili toplinskih valova. Mogu se opisati planirana i provedena prirodna rješenja te njihovi stvarni ili očekivani učinci u prilagodbi klimatskim promjenama (npr. zaštita od dezertifikacije, urbanog toplinskog otoka, poplave itd.). Poseban naglasak trebalo bi staviti na vodu, osobito na otpornost energetske sustava na strukturnu ili sezonsku nestašicu vode. Mogu se razmotriti i inovativni pristupi kao što su police osiguranja i fiskalne mjere za sprečavanje neosiguranih gospodarskih gubitaka od događaja povezanih s klimom kao i ulaganja usmjerena na očuvanje bioraznolikosti koja bi pridonijela prilagodbi klimatskim promjenama.

2.3. **Poboljšanje planiranja za sektore korištenja zemljišta, šumarstva i poljoprivrede**

Sektori korištenja zemljišta, šumarstva i poljoprivrede imaju ključnu ulogu u postizanju ciljeva klimatske neutralnosti EU-a i prilagodbe klimatskim promjenama znatnim smanjenjem emisija stakleničkih plinova, boljim uklanjanjem ugljika i uslugama ekosustava radi poboljšanja otpornosti. Ponor ugljika u EU-u stalno se smanjuje. Čimbenici uključuju povećanje potražnje za drvom, zrelost šuma za sječu i češće nepogode u šumama. Isto tako stagnira napredak u smanjenju emisija u poljoprivrednom sektoru EU-a unatoč povećanoj potpori djelovanju u području klime. Ključni su izvori emisija stakleničkih plinova u poljoprivrednom sektoru emisije metana iz stočarskih aktivnosti, kako iz crijevne fermentacije tako i iz gospodarenja stajskim gnojivom, te emisije dušikova oksida zbog upotrebe kemijskih gnojiva i gospodarenja stajskim gnojivom.

Kako je navedeno u odjeljku 1.1, **ažurirani nacionalni energetske i klimatske planovi trebali bi uzeti u obzir povećane ambicije predložene za reviziju Uredbe o korištenju zemljišta, prenamjeni zemljišta i šumarstvu utvrđivanjem pristupa ispunjenju nacionalnih ciljeva.** U nacionalnim planovima trebalo bi navesti kako se politikama i mjerama te većim ambicijama namjerava povećati doprinos sektora korištenja zemljišta, šumarstva i poljoprivrede povećanim klimatskim ciljevima EU-a. Države članice trebale bi bolje integrirati mjere ublažavanja klimatskih promjena, prilagodbe njima i obnove prirode u svoje sektore korištenja zemljišta, šumarstva i poljoprivrede u kontekstu povezanih inicijativa za bioraznolikost i bioenergiju. U najnovijem prijedlogu akta o obnovi prirode ⁽⁵⁸⁾ razmatraju se i aspekti upravljanja zemljištem relevantni za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu njima.

Politike i mjere trebale bi uzeti u obzir povećane ambicije prilagodbe klimatskim promjenama i njihova ublažavanja, uključujući emisije CO₂ i one koje ne sadržavaju CO₂ te uklanjanje ugljika s obzirom na energetske učinkovitost, proizvodnju i upotrebu energije iz obnovljivih izvora te očuvanje, zaštitu i obnovu ekosustava.

Okvir 4.: Sadržaj ažuriranih nacionalnih energetske i klimatske planova povezan s Uredbom o korištenju zemljišta, prenamjeni zemljišta i šumarstvu. Planiranje i kvantificiranje sljedećih aktivnosti:

- utvrđivanje potrebnih poboljšanja u sustavu prikupljanja i praćenja informacija radi donošenja djelotvornih političkih odluka, projektiranja i provedbe u sektorima korištenja zemljišta, šumarstva i poljoprivrede (npr. s pomoću satelitskih snimaka). Sustav bi trebao uključiti potrebu za djelotvornom provedbom s obzirom na ciljeve zaštite i obnove ekosustava;
- smanjenje emisija stakleničkih plinova u poljoprivredi koje ne sadržavaju CO₂, među ostalim iz crijevne fermentacije, gospodarenja stajskim gnojivom i umjetnim gnojivima;
- povećanje neto uklanjanja u sektorima korištenja zemljišta, šumarstva i poljoprivrede, među ostalim sekvencijacijom ugljika i materijalima za dugoročno skladištenje ugljika (kao što su građevni proizvodi na bazi drva), s naglaskom na integriranim pristupima kao što su prirodna rješenja, kako bi se pridonijelo ciljevima zaštite i obnove ekosustava te drugim okolišnim ciljevima (npr. bioraznolikost, nulta stopa onečišćenja, zaustavljanje iscrpljivanja prirodnih resursa);
- promicanje i provedba mjera energetske učinkovitosti povezanih s biomasom, uključujući opskrbu izolacijskim materijalima na biološkoj osnovi.

⁽⁵⁸⁾ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o obnovi prirode, COM(2022) 304 final.

2.4. Rješavanje problema emisija metana

Komisija potiče države članice da u svojim ažuriranim nacionalnim energetske i klimatske planovima utvrde sektorske ciljeve za smanjenje emisija metana te odgovarajuće politike i mjere, uzimajući u obzir ciljeve strategije EU-a za metan ⁽⁵⁹⁾.

Smanjenje emisija metana izravno pridonosi usporavanju stope zagrijavanja. Nadalje, budući da je metan prethodnik ozona, njegovim smanjenjem smanjuje se i onečišćenje zraka. Potencijal globalnog zagrijavanja za metan 28 je puta veći od potencijala za CO₂ u stogodišnjem razdoblju. Više od polovine antropogenih emisija metana u EU-u potječe iz poljoprivrede, a na stoku otpada 54 % ukupnih emisija metana u EU-u (više od 6 % ukupnih emisija stakleničkih plinova u EU-u) ⁽⁶⁰⁾. Oko četvrtine emisija metana potječe iz krutog otpada i otpadnih voda, a gotovo petina iz energije.

Metan je obuhvaćen Uredbom o raspodjeli tereta ⁽⁶¹⁾, kojom se državama članicama omogućuje fleksibilnost u odabiru odgovarajućih politika za ublažavanje emisija metana. Osim toga, EU ima nekoliko sektorskih politika koje pomažu u smanjenju emisija metana ⁽⁶²⁾, kao što su zajednička poljoprivredna politika, Direktiva o odlagalištima otpada te predložene i planirane revizije Direktive o industrijskim emisijama, Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda i Direktive o energiji iz obnovljivih izvora te novi Prijedlog uredbe o smanjenju emisija metana u energetske sektoru.

Okvir 5.: Primjeri politika i mjera za smanjenje emisija metana:

- **poljoprivreda** – uvođenje poticaja za uzgoj kojima se poboljšavaju zdravlje i plodnost, upravljanje hranom za životinje i dodaci hrani za životinje kako bi se ublažio utjecaj metana iz crijevne fermentacije, uz istodobno izbjegavanje kompromisa s drugim ekološkim pitanjima, kao što su emisije amonijaka; promicanje tehnika skladištenja gnojiva (npr. hlađenje gnojovke, zakiseljavanje gnojovke, prekrivanje skladišta stajskog gnojiva i gnojovke, uvođenje graničnih vrijednosti emisija i zahtjeva za praćenje) i anaerobne razgradnje oporabom bioplina kako bi se smanjile emisije metana iz gospodarenja stajskim gnojivom, uz dodatnu korist smanjenja ovisnosti o uvozu prirodnog plina i sprečavanja emisija amonijaka; promicanje održivije prehrane s manje crvenog mesa i prerađenih mesnih proizvoda te s više biljnih izvora bjelancevina;
- **kruti otpad i otpadne vode** – smanjenje odlaganja organskog otpada na odlagališta potpunom i brzom provedbom zakonodavstva o otpadu i odlagalištima; odvajanje izvora i anaerobna razgradnja oporabom bioplina kako bi se smanjile emisije metana iz krutog otpada; anaerobna razgradnja mulja oporabom bioplina kako bi se ublažile emisije metan iz otpadnih voda;
- **energija** – u skladu s Prijedlogom uredbe o smanjenju emisija metana ⁽⁶³⁾ potrebno je poboljšati mjerenje emisija metana, izvješćivanje o njima i njihovu provjeru u energetske sektoru, a emisije treba ublažiti obveznim otkrivanjem i saniranjem istjecanja te zabranom ispuštanja i spaljivanja.

2.5. Integracija dugoročnog geološkog skladištenja CO₂

Države članice potiču se da u svoje ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove uključe planirane aktivnosti koje bi njihovim industrijama omogućile trajno hvatanje i skladištenje inherentnih emisija iz proizvodnih procesa na lokacijama za geološko skladištenje u skladu s Direktivom 2009/31/EZ. Za postizanje cilja klimatske neutralnosti potrebno je da preostale emisije i uklanjanja stakleničkih plinova iz sektora u kojima je teško smanjiti emisije u cijelom EU-u budu uravnoteženi na razini EU-a najkasnije do 2050. te da EU nakon toga ostvari negativne emisije.

⁽⁵⁹⁾ Strategija EU-a za metan, COM(2020) 663 final.

⁽⁶⁰⁾ Europska agencija za okoliš.

⁽⁶¹⁾ Uredba (EU) 2018/842 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o obvezujućem godišnjem smanjenju emisija stakleničkih plinova u državama članicama od 2021. do 2030. kojim se doprinosi mjerama u području klime za ispunjenje obveza u okviru Pariškog sporazuma (SL L 156, 19.6.2018., str. 26.).

⁽⁶²⁾ Kao što su zajednička poljoprivredna politika, Direktiva o odlagalištima otpada te predložene i planirane revizije Direktive o industrijskim emisijama, Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda i Direktive o energiji iz obnovljivih izvora.

⁽⁶³⁾ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o smanjenju emisija metana u energetske sektoru i izmjeni Uredbe (EU) 2019/942, COM(2021) 805 final.

Nekoliko djelatnosti, uključujući energetske intenzivne industrije, kao što su industrije cementa, željeza, čelika, aluminija, papira i papirne mase te rafinerijska postrojenja i poljoprivreda imaju inherentne emisije iz proizvodnih procesa. Hvatanje i skladištenje ugljika ili hvatanje i upotreba ugljika mogu dati ključan doprinos rješavanju problema emisija tih sektora.

Nadalje, mogu pomoći u uklanjanju CO₂ iz atmosfere uklanjanjem ugljika, kao što je bioenergija u kombinaciji s hvatanjem i skladištenjem ugljika (BECCS) i izravnim hvatanjem atmosferskog ugljika (DACCS). Uvođenju BECCS-a trebalo bi u ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima pristupiti uzimajući u obzir ograničenja i dostupnost održive biomase.

Okvir 6.: Utvrđivanje ciljeva i doprinosa za hvatanje i skladištenje ugljika.

Države članice potiču se da dostave sljedeće informacije:

- predviđeni ukupni godišnji iznos inherentnih emisija iz proizvodnih procesa koje će se morati smanjiti hvatanjem CO₂;
- godišnji biogeni i izravni CO₂ iz zraka koji će biti dostupan za geološko skladištenje CO₂;
- kapacitet za geološko skladištenje CO₂ koji se može operativno staviti na raspolaganje svake godine;
- godišnji kapacitet skladištenja CO₂ koji može postati dostupan na kraju eksploatacije ležišta ugljikovodika;
- planirana infrastruktura za prijevoz CO₂;
- javno financiranje dostupno za ulaganja u hvatanje, prijevoz i skladištenje CO₂;
- sve druge mjere za potporu uvođenju dugoročnog geološkog skladištenja CO₂.

2.6. Promicanje dimenzije istraživanja, inovacija i konkurentnosti

Na temelju procjene početnih nacionalnih energetske i klimatske planova iz 2020. ⁽⁶⁴⁾ i uzimajući u obzir trenutačne geopolitičke okolnosti te nedavni razvoj politike, države članice pozivaju se da u svojim ažuriranim planovima ojačaju dimenziju istraživanja, inovacija i konkurentnosti.

Za uspješno pokretanje istraživanja i inovacija u području tehnologija čiste energije i tehnologija s niskom razinom emisija ugljika potreban je dovoljan broj stručnjaka i poduzetnika uz sinergijsko korištenje programa EU-a te nacionalnih i regionalnih programa. Jasni nacionalni ciljevi u području istraživanja i inovacija do 2030. (i prema potrebi do 2050.), pojačana suradnja država članica i stalno praćenje nacionalnih aktivnosti u području istraživanja i inovacija ključni su za jačanje konkurentnosti EU-a i postizanje ciljeva zelenog plana. Ti su elementi bitni i kako bi se potaklo prihvaćanje istraživanja i inovacija na tržištu, ojačala konkurentnost EU-a i u konačnici dovelo do ubrzanog uvođenja tehnologija za koje se očekuje da će utjecati na ciljeve zelenog plana. Strategije istraživanja i inovacija trebale bi uključivati i poticati netehnološke, transdisciplinarne aspekte koji su ključni za ubrzanje ekološke i energetske tranzicije, poticanje promjena ponašanja i klimatski osviještenog načina života te promicanje institucijskih, upravljačkih i političkih inovacija kako bi se stvorili povoljni uvjeti za klimatski neutralnu transformaciju.

U ažuriranim nacionalnim planovima trebali bi biti opisani ciljevi i politike država članica za omogućavanje povećane proizvodnje komercijalno dostupnih tehnologija, opreme i komponenata s niskom razinom emisija ugljika (na primjer uzimanjem u obzir trenutačnog stanja i trendova ulaganja s dodanom vrijednosti) na njihovu području kao i njihovi ciljevi i politike za postizanje tog cilja diversifikacijom u trećim zemljama. U planu REPowerEU navodi se kako će za postizanje ciljeva biti potrebno diversificirati opskrbu opremom za obnovljivu energiju i kritičnim sirovinama, smanjiti ovisnost sektora, prevladati uska grla u lancu opskrbe i proširiti proizvodne kapacitete EU-a za tehnologiju čiste energije. Ažurirani nacionalni energetske i klimatske planovi trebali bi bolje odražavati potrebe povezane s proizvodnim kapacitetima i industrijskim lancima vrijednosti u ključnim niskougljičnim energetske tehnologijama.

⁽⁶⁴⁾ Procjena nacionalnih energetske i klimatske planova na razini EU-a – Poticanje zelene tranzicije i promicanje gospodarskog oporavka integriranim energetske i klimatske planiranjem.

Okvir 7.: Najbolja praksa za poboljšanje dimenzije istraživanja, inovacija i konkurentnosti:

- utvrditi i opisati potrebe za istraživanjima i inovacijama u području čiste energije kako bi se ostvarili energetske i klimatske ciljeve, uključujući učinke na okoliš i aspekte pravedne tranzicije ⁽⁶⁵⁾ te procjenu socioekonomskih učinaka zelene tranzicije;
- opisati nacionalne ciljeve i ciljeve financiranja za istraživanja i inovacije iz kojih su vidljivi konkretni i kvantitativni pristupi postizanju ciljeva za 2030. i 2050. za određene ključne tehnologije čiste energije te hvatanje i skladištenje ugljika;
- integrirati industrijske korake lanaca vrijednosti čiste energije, na primjer rješavanjem pitanja proizvodnih kapaciteta za tehnologije energije iz obnovljivih izvora, čime se podupire i konkurentnost europske industrije;
- istražiti sinergije između relevantnih nacionalnih fondova i aktivnosti, sinergije s inovacijskim platformama i radnim skupinama za provedbu Strateškog plana za energetske tehnologije (SET) te, prema potrebi, četirima misijama u okviru europskog zelenog plana ⁽⁶⁶⁾;
- poboljšati suradnju zemalja u okviru plana SET, posebno, ali ne isključivo u okviru partnerstva za prelazak na čistu energiju u okviru programa Obzor Europa;
- opisati kako poboljšati suradnju s globalnim partnerima na istraživanju i inovacijama u području čiste energije;
- poboljšati potporu i pristup financiranju za poslovne inovacije, uključujući start-up poduzeća, rastuća poduzeća i MSP-ove;
- integrirati povećanje proizvodnje i diversificirane proizvodne kapacitete čiste energije i vrijednosnih lanaca tehnologije s niskim razinama emisija ugljika u nacionalne ciljeve te politike i mjere za konkurentnost;
- integrirati razvoj vještina potrebnih za prelazak na čistu energiju, povezujući ga, na primjer, s Paktom za vještine u području obnovljive energije;
- integrirati koncepte mogućnosti recikliranja i kružnosti i potrebu za smanjenjem ovisnosti te djelotvorne diversifikacije nabave uvezenih sirovina, komponenata potrebnih za proizvodnju tehnologija čiste energije;
- utvrditi i opisati kako poboljšati konkurentnost tehnologija čiste energije na globalnom tržištu, uključujući glavne pokretače i izazove na unutarnjem i globalnom tržištu.

2.7. Integracija cilja klimatske neutralnosti

Od država članica zahtijeva se da u svoje ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove uključe elemente kojima se povećava koherentnost i usklađenost s ciljem klimatske neutralnosti EU-a, nadovezujući se na vlastite dugoročne nacionalne strategije. Kako bi se osigurala koherentnost i usklađenost s ciljem klimatske neutralnosti EU-a, Europskim zakonom o klimi izmijenjena je Uredba o upravljanju kako bi se u njezine relevantne odredbe uključio cilj klimatske neutralnosti ⁽⁶⁷⁾. Države članice mogu poboljšati koherentnost i usklađenost u sljedećim elementima:

- u svojoj procjeni učinaka planiranih politika i mjera, analizom usklađenosti s ciljem klimatske neutralnosti EU-a iz članka 2. stavka 1. Zakona o klimi (članak 3. stavak 2. točka (f) Uredbe o upravljanju);
- u analitičkoj osnovi plana, opisivanjem načina na koji postojeće i planirane politike i mjere pridonose postizanju cilja klimatske neutralnosti EU-a, kako je utvrđen u članku 2. stavku 1. Zakona o klimi (članak 8. stavak 2. točka (e) Uredbe o upravljanju i Prilog 1. dio 1. odjeljak B točka 5.5. Uredbe o upravljanju);

⁽⁶⁵⁾ Vidjeti Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022. o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti (SL C 243, 27.6.2022., str. 35.).

⁽⁶⁶⁾ Prilagodba klimatskim promjenama, Obnova naših oceana i voda, Klimatski neutralni i pametni gradovi, Plan za tlo za Europu.

⁽⁶⁷⁾ Članak 13. Europskog zakona o klimi.

- pri utvrđivanju politika i mjera povezanih s emisijama i uklanjanjem stakleničkih plinova navođenjem izgleda za postizanje cilja klimatske neutralnosti EU-a (Prilog I. dio 1. odjeljak A točka 3.1.1.i. Uredbe o upravljanju).

3. **Međusektorska pitanja na koja je potrebno obratiti pozornost pri ažuriranju nacionalnih energetske i klimatskih planova**

3.1. **Primjena iskustava stečenih iz početnih nacionalnih energetske i klimatskih planova**

Početni nacionalni energetske i klimatske planovi koje su dostavile države članice temelj su za povećanje ambicija i postizanje ciljeva europskog zelenog plana i plana REPowerEU. Izrađeni su nakon iterativnog postupka utvrđenog u Uredbi o upravljanju na temelju opsežnih savjetovanja Komisije i država članica te savjetovanja s dionicima i civilnim društvom. Komisija je ocijenila prve nacрте planova pojedinačno i na razini EU-a ⁽⁶⁸⁾ te je izdala preporuke državama članicama ⁽⁶⁹⁾ za dovršetak planova. Konačni planovi dostavljeni su do 31. prosinca 2019., iako neki uz određeno kašnjenje, a Komisija ih je ocijenila pojedinačno i skupno ⁽⁷⁰⁾.

3.1.1. *Poboljšanje nacionalnih energetske i klimatskih planova do 2030.*

Pristup na temelju načela „svih razina vlasti” središnji je dio izrade početnih planova i jedno od vodećih načela Uredbe o upravljanju. Doprinosi većoj dosljednosti u pet dimenzija energetske unije i stvaranju sinergija među različitim područjima politika.

Države članice pozivaju se da pri izradi ažuriranja svojih integriranih nacрте i konačnih nacionalnih planova stupe u kontakt sa svim relevantnim tijelima i dionicima. Ta bi relevantna tijela trebala surađivati u različitim portfeljima kako bi ažurirala nacionalne planove i postigla zajedničke ciljeve energetske unije, europskog zelenog plana, europskog semestra, Mehanizma za oporavak i otpornost, plana REPowerEU i drugih kretanja u energetske i klimatske politici EU-a. Takvim bi se postupkom trebalo osigurati da nadležna tijela preuzmu odgovornost za provedbu integriranih nacionalnih planova.

Države članice potiču se da svoj rad temelje na početnim nacionalnim planovima, u potpunosti uzimajući u obzir odgovarajuće procjene koje je provela Komisija.

3.1.2. *Sinergije s integriranim izvješćima o napretku*

Države članice potiču se da se pri izradi svojih ažuriranih nacionalnih energetske i klimatskih planova koriste prvim integriranim nacionalnim energetske i klimatske izvješćima o napretku. Izvješća se mogu upotrijebiti za: i. pomoć u opisivanju trenutnog stanja, među ostalim o prilagodbi klimatskim promjenama; ii. procjenu preostalih nedostataka za postizanje ciljeva i doprinosa utvrđenih u prvim nacionalnim planovima i iii. donošenje zaključaka o primjerenosti politika, mjera i ulaganja koje nacionalna energetske i klimatske izvješća o napretku sadržavaju za svaku dimenziju i sektor, uključujući njihov učinak na kvalitetu zraka i emisije onečišćujućih tvari u zraku.

Države članice prvi će put Komisiji dostaviti nacionalna energetske i klimatske izvješća o napretku do 15. ožujka 2023. ⁽⁷¹⁾. Izvješćivanje i praćenje napretka dvije su glavne značajke Uredbe o upravljanju. Nacionalna energetske i klimatske izvješća o napretku pridonijet će procjeni napretka u provedbi početnih nacionalnih energetske i klimatskih planova koja se temelji na dokazima te su stoga vrijedan način za utvrđivanje mogućih područja u kojima su potrebna poboljšanja. Format izvješćivanja o napretku i praćenje napretka razvijen je u svrhu analize provedbe energetske i klimatske politika u nacionalnim energetske i klimatske planovima, imajući na umu ograničavanje administrativnog opterećenja za države članice i Komisiju.

⁽⁶⁸⁾ Komunikacija „Ujedinjeni u ostvarivanju energetske unije i klimatske politike: postavljanje temelja za uspješan prelazak na čistu energiju”, COM(2019) 285. Vidjeti i Economidou, M., Ringel, M., Valentova, M., Zancanella, P., Tsemekidi Tzeiraniak, S., Zangheri, P., Paci, D., Ribeiro Serrenho, T., Palermo, V. i Bertoldi, P., *National Energy and Climate Plans for 2021- 2030 under the EU Energy Union* (Nacionalni energetske i klimatske planovi za razdoblje 2021.–2030. u okviru energetske unije EU-a), EUR 30487 EN, Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg, 2020., ISBN 978-92-76-27013-3, DOI:10.2760/678371, JRC122862.

⁽⁶⁹⁾ Nacionalni energetske i klimatske planovi | Europska komisija (europa.eu).

⁽⁷⁰⁾ Procjena nacionalnih energetske i klimatskih planova na razini EU-a – Poticanje zelene tranzicije i promicanje gospodarskog oporavka integriranim energetske i klimatskim planiranjem, COM(2020) 564.

⁽⁷¹⁾ U skladu s člancima od 17. do 25. Uredbe o upravljanju.

Informacije prikupljene za izvješćivanje o napretku mogu pridonijeti analitičkom dijelu ažuriranih nacionalnih planova kao i planiranim politikama i mjerama. Međutim, ako se upućuje na tržišta električne energije i plina, cijene energije i raščlambu trenutanih elemenata cijena (u komponentama cijena energije, mreže, poreza/pristojbi), države članice trebale bi dostaviti ažuriranu analizu u odnosu na vrijeme podnošenja nacionalnih energetske i klimatskih izvješća o napretku.

3.2. **Rano i uključivo sudjelovanje javnosti u skladu s Aarhuškom konvencijom**

Kao i u slučaju početnih planova, države članice moraju ažurirati nacionalne energetske i klimatske planove u dijalogu s lokalnim vlastima, organizacijama civilnog društva, socijalnim partnerima, sektorskom poslovnom zajednicom, ulagateljima i drugim dionicima. Člankom 10. Uredbe o upravljanju od država članica zahtijeva se da javnosti pruže pravodobne i učinkovite mogućnosti za sudjelovanje u izradi nacionalnih energetske i klimatske planova. Države članice potpisnice su Aarhuške konvencije ⁽⁷²⁾ i stoga su obvezne osigurati da javnost dobije pravodobne i učinkovite mogućnosti za sudjelovanje u izradi nacrtu ažuriranih nacionalnih planova u transparentnom i pravednom okviru ⁽⁷³⁾. Konkretno, javnosti se mora dati prihvatljiv rok za sudjelovanje u različitim fazama, a javno savjetovanje potrebno je provesti dok su sve mogućnosti još uvijek otvorene ⁽⁷⁴⁾. Korektno savjetovanje podrazumijeva da bi javnost trebala imati pristup svim relevantnim dokumentima, izvješćima i pretpostavkama na početku razdoblja savjetovanja. Države članice pozivaju se da razmisle o primjerima najbolje prakse, kao što je organiziranje savjetovanja putem posebnih internetskih stranica za nacionalne energetske i klimatske planove koje sadržavaju sve informacije.

U skladu s člankom 11. Uredbe o upravljanju države članice moraju uspostaviti višerazinski dijalog o energiji i klimi. Moraju osigurati platformu za raspravu s dionicima o različitim scenarijima predviđenima za energetske i klimatske politiku te za postizanje cilja klimatske neutralnosti EU-a utvrđenog u Europskom zakonu o klimi ⁽⁷⁵⁾. Države članice izvijestit će o napretku u uspostavi tog dijaloga u nacionalnim energetske i klimatske izvješćima o napretku. Kad je riječ o javnim savjetovanjima, države članice potiču se na jačanje višerazinskog dijaloga i suradnju s regionalnim i lokalnim pojedincima i skupinama koji mogu predložiti konkretne mjere. Trebale bi istražiti i sinergije s postojećim forumima, kao što je Sporazum gradonačelnika EU-a. Države članice trebale bi osigurati i potpuno i pravodobno savjetovanje i uključenost socijalnih partnera, u skladu s relevantnim nacionalnim pravilima i praksama. Socijalni dijalog i pristup na razini cijelog društva ključni su za razvoj i provedbu učinkovite energetske i klimatske politike u skladu s načelima europskog stupa socijalnih prava.

Države članice dužne su u ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove uključiti sažetak savjetovanja i stajališta ili privremenih stajališta javnosti. Države članice trebale bi objasniti na koji su način razmatrana stajališta javnosti prije podnošenja nacrtu i konačnih nacionalnih planova. Od država članica očekuje se i da opišu kako je u postupku omogućeno transparentno i pravedno sudjelovanje javnosti.

3.3. **Jačanje regionalne suradnje radi usklađenijeg odgovora i promicanja solidarnosti**

Države članice potiču se na jačanje regionalne suradnje u izradi ažuriranih nacionalnih planova. U mjeri u kojoj je to moguće preporučuje se koordinirati takvu suradnju putem uspostavljenog foruma za regionalnu suradnju. Potporu prema potrebi mogu pružiti i regionalne skupine osnovane u okviru platforme EU-a za energiju ⁽⁷⁶⁾ i regionalne skupine za rizik povezane sa sigurnošću opskrbe plinom na tržištu EU-a. Iako je mehanizam upravljanja osmišljen za poticanje suradnje među državama članicama na prekograničnoj i regionalnoj razini ⁽⁷⁷⁾, pri izradi početnih nacionalnih energetske i klimatske planova države članice nisu iskoristile puni potencijal regionalne suradnje.

Države članice potiče se i da dobrovoljno sudjeluju u zajedničkoj izradi dijelova svojih nacionalnih energetske i klimatske planova, i na teritorijalnoj i na sektorskoj razini. To je prilika za smanjenje administrativnog opterećenja država članica i poboljšanje sadržaja nacionalnih energetske i klimatske planova. Komisija je spremna olakšati tu suradnju ako je države članice zatraže tijekom izrade nacrtu ažuriranih nacionalnih energetske i klimatske planova. Regionalna suradnja u području energetske i klimatske politika omogućuje istraživanje sinergija radi učinkovitog postizanja nacionalnih energetske i klimatske ciljeva, čime se osigurava veća

⁽⁷²⁾ Aarhus (europa.eu).

⁽⁷³⁾ Članak 6. Aarhuške konvencije.

⁽⁷⁴⁾ Članak 7. Aarhuške konvencije.

⁽⁷⁵⁾ Cilj je projekta NECPlatform, koji se financira u okviru programa LIFE, pružiti potporu za šest država članica EU-a (Bugarska, Francuska, Hrvatska, Italija, Portugal i Rumunjska) u uspostavi i upravljanju stalnim višerazinskim platformama za dijalog o klimi i energiji (CED) kako bi im se pomoglo u usklađivanju s člankom 11. Uredbe o upravljanju poticanjem vertikalne i horizontalne integracije energetske i klimatske politika. Više informacija: Financiranje i ponude (europa.eu)

⁽⁷⁶⁾ Platforma EU-a za energiju (europa.eu).

⁽⁷⁷⁾ Članak 12. Uredbe o upravljanju.

usklađenost planova. Područja za koordinaciju mogu uključivati, na primjer, zajedničke projekte ili programe potpore za obnovljive izvore energije (npr. usklađeni rokovi i mjere za uspostavu zajedničkog programa) i usklađene pristupe razvoju obnovljive energije unutar regije ili suradnju u okviru plana SET.

Države članice pozivaju se da u svojim nacrtima ažuriranih nacionalnih planova sažmu rezultate regionalnih savjetovanja, uključujući primjedbe drugih država članica, te da objasne kako su uzele u obzir te primjedbe.

Države članice pozivaju se i da uključe regionalne partnere kako bi se omogućilo usklađeno planiranje i uklonili rizici povezani sa sigurnošću opskrbe. To je važno i kako bi se osiguralo uvođenje dostatne infrastrukture za električnu energiju i infrastrukture za prijenos energije (fizička dimenzija) te potaknula integracija tržišta. Nedavne promjene u području energetske politike ukazale su na potrebu za regionalnom suradnjom kako bi se povećala otpornost i pripravnost energetskog sustava i ubrzao prelazak na čistu energiju. Regionalna suradnja i europska solidarnost danas su, više nego ikad prije, najvažniji resurs EU-a za postizanje diversificirane opskrbe energijom, jačanje dimenzije energetske sigurnosti nacionalnih energetskih i klimatskih planova te u konačnici stvaranje otpornije energetske unije. Komisija objavljuje posebne smjernice o podjeli troškova i koristi u projektima suradnje u području energije iz obnovljivih izvora kako bi olakšala regionalnu suradnju.

Komisija poziva države članice da u nacrtu ažuriranih nacionalnih planova uključe kratak pregled svojeg sudjelovanja u platformi EU-a za energiju kao i mogućih mjera koje proizlaze iz tog rada. Platforma EU-a za energiju uspostavljena je kako bi se koordinirao rad na diversifikaciji opskrbe plinom u EU-u bez ruskih izvora. To će djelomično uključivati stvaranje dobrovoljnog mehanizma za kupnju plina i vodika iz obnovljivih izvora za EU, uz optimalno iskorištavanje zajedničke političke i tržišne važnosti EU-a. Osim toga, osnovano je pet regionalnih skupina (jugoistočna Europa, srednjoistočna Europa, sjeverozapad, jugozapad i Baltik) radi izrade akcijskih planova za operacionalizaciju nastojanja platforme EU-a za energiju.

3.4. **Istraživanje punog potencijala sinergija i međusobne povezanosti s drugim instrumentima planiranja za zelenu i pravednu tranziciju**

Ažurirani nacionalni energetske i klimatske planovi trebali bi uzeti u obzir nove instrumente financiranja planiranja koji su uspostavljeni od podnošenja prvih konačnih nacionalnih energetskih i klimatskih planova 2019. Pristup nekim sredstvima ovisi o odobrenju posebnih planova država članica. Nacionalni energetske i klimatske planovi trebali bi na dosljedan i integriran način odražavati sve relevantne politike i mjere kojima se pridonosi postizanju nacionalnih energetskih i klimatskih ciljeva i doprinosa, uključujući djelovanja i mogućnosti financiranja koje proizlaze iz drugih instrumenata financiranja i planiranja ⁽⁷⁸⁾.

3.4.1. *Mehanizam za oporavak i otpornost*

Važno je da države članice u ažuriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima u potpunosti uzmu u obzir ulaganja i reforme iz nacionalnih planova za oporavak i otpornost ⁽⁷⁹⁾ u području energije i klime te da se na njih oslanjaju kako bi postigle svoje ažurirane ciljeve i obveze za 2030. U kvantitativnom smislu Mehanizam za oporavak i otpornost (RRF) najveći je novi izvor financiranja za energetske i klimatske politiku. Planovi za oporavak i otpornost nastaviti će do kolovoza 2026 ⁽⁸⁰⁾ u različitoj mjeri služiti kao poticaj za energetske i klimatske reforme kao i programe ulaganja država članica. Izrađeni su kako bi se pridonijelo postizanju ciljeva i doprinosa nacionalnih energetskih i klimatskih planova s obzirom na povećane ambicije za 2030. i 2050. U skladu s planom REPowerEU, države članice trebale bi se u svojim planovima za oporavak i otpornost osvrnuti na dodatne politike i mjere uključivanjem posebnog poglavlja koje se odnosi na plan REPowerEU.

⁽⁷⁸⁾ Za pregled alata i instrumenata EU-a za financiranje pravedne zelene tranzicije vidjeti Prilog 3. Radnom dokumentu službi Komisije priložen Komisijinu Prijedlogu preporuke Vijeća o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti, SWD(2021) 452 final.

⁽⁷⁹⁾ Uspostavljeni Uredbom (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17.).

⁽⁸⁰⁾ Oko 40 % dodijeljenih sredstava iz planova za oporavak i otpornost odnosi se na mjere kojima se podupiru klimatski ciljevi, a nekoliko planova za oporavak i otpornost znatno premašuje prag od 37 % za financiranje borbe protiv klimatskih promjena utvrđen u Uredbi. Ukupni rashodi povezani s klimom u 26 planova donesenih do 5. listopada 2022. iznose 199,9 milijardi EUR. Osim toga, planovi uključuju 18,4 milijarde EUR dodatnih rashoda za zaštitu okoliša, pri čemu ukupni iznos rashoda označenih kao rashodi kojima se pridonosi klimatskim ili okolišnim ciljevima iznosi 218,2 milijarde EUR ili 44,1 % ukupnih dodijeljenih sredstava.

Kako bi se osigurala transparentnost i dosljednost, Komisija poziva države članice da jasno opišu ulogu planova za oporavak i otpornost, uključujući poglavlja koja se odnose na plan REPowerEU, u provedbi ažuriranih nacionalnih energetske i klimatskih planova. U tu bi svrhu ažurirani nacionalni planovi trebali sadržavati kvantitativne informacije o doprinosu mjera iz plana za oporavak i otpornost ažuriranim klimatskim i energetske ciljevima, među ostalim u pogledu financiranja. Osim toga, **države članice pozivaju se da u svoje ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove za svaku relevantnu politiku i mjeru uključe upućivanja na plan za oporavak i otpornost i poglavlje o planu REPowerEU.** Države članice trebale bi navesti jesu li politika ili mjera u cijelosti ili djelomično dio plana za oporavak i otpornost i njegova poglavlja o planu REPowerEU te ulogu nacionalnog energetske i klimatske plana u nadopuni plana za oporavak i otpornost i poglavlja o planu REPowerEU.

Prema potrebi, trebale bi uključiti upućivanje na Provedbenu odluku Vijeća o odobrenju ocjene njihova plana za oporavak i otpornost. Države članice trebale bi razmotriti svako proširenje ulaganja i reformi kojima se može dodatno pridonijeti ostvarenju ciljeva i doprinosa njihovih ažuriranih nacionalnih planova za 2030.

Komisija potiče države članice i da iskoriste svoja iskustva iz izrade planova za oporavak i otpornost. Time se može dodatno poboljšati razina detaljnosti ulaganja i reformi u ažuriranim nacionalnim energetske i klimatske planovima u smislu procjena troškova, financiranja i opisa opsega, uključujući posebne ključne faze i ciljeve. Potrebno je održati usklađenost tih dva instrumenta.

Iako to nije zahtjev iz postojeće Uredbe o upravljanju, Komisija potiče države članice da pri utvrđivanju politika i mjera za ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove primijene kriterije nenanošenja bitne štete. Potpuna usklađenost s kriterijima nenanošenja bitne štete ključna je značajka Mehanizma za oporavak i otpornost. Na taj se način osigurava da planovi pridonose zelenoj tranziciji i održivom oporavku, uz istodobno ograničavanje štete za bioraznolikost, vodne i morske resurse, poticanje kružnosti i sprečavanje onečišćenja te izbjegavanje ovisnosti o neodrživoj imovini i aktivnostima. Komisija je pružila tehničke smjernice o primjeni kriterija nenanošenja bitne štete u kontekstu planova za oporavak i otpornost ⁽⁸¹⁾.

3.4.2. Fond za pravednu tranziciju

Mehanizam za pravednu tranziciju ⁽⁸²⁾, posebno Fond za pravednu tranziciju, uspostavljen je kako bi se mobilizirala ulaganja u razdoblju od 2021. do 2027. Taj instrument za ulaganja pomoći će europskim regijama koje su najviše pogođene prelaskom na klimatsku neutralnost zbog visokog stupnja ovisnosti o vađenju fosilnih goriva, uključujući ugljen, treset i naftni škrljevac, te o industrijskim procesima s visokim emisijama ugljika. Fond za pravednu tranziciju, koji je dio kohezijske politike, primjenjuje i načelo nenanošenja bitne štete i isključuje ulaganja u fosilna goriva. Njime se uspostavlja snažan okvir upravljanja usmjeren na teritorijalne planove za pravednu tranziciju, koji su u fazi dovršavanja. Teritorijalni planovi za pravednu tranziciju strateški su dokumenti u kojima se objašnjava postupak pravedne tranzicije u svakoj državi članici i aktivnosti za ublažavanje očekivanih socioekonomskih posljedica na najpogođenijim područjima. Poslužiti će kao okvir za mjere i ulaganja u regije koje ovisе o ugljenu i/ili regije s industrijama s visokim emisijama stakleničkih plinova (kao što su kemijska industrija, industrija čelika i cementa) na koje tranzicija najviše negativno utječe.

Države članice u ažuriranim nacionalnim energetske i klimatske planovima odražavaju postupak tranzicije opisan u teritorijalnim planovima za pravednu tranziciju. Države članice trebale bi objasniti sinergije između klimatske i energetske ciljeva za 2030. i prelaska s fosilnih goriva. Trebale bi opisati i kako će se postizanjem nacionalnih ciljeva ciljano ublažiti socioekonomski učinci na regionalnoj razini.

3.4.3. Socijalni fond za klimatsku politiku

Komisija potiče države članice da u ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove u što većoj mjeri uključe temeljnu analizu potrebnu za izradu socijalnih klimatske planova. Trebale bi objasniti kako planiraju upotrijebiti prihode iz Socijalnog fonda za klimatsku politiku (SCF) za ostvarenje relevantnih ciljeva i doprinosa. Socijalni fond za klimatsku politiku ⁽⁸³⁾ predložen je u okviru paketa „Spremni za 55 %” kako bi se ublažili socijalni učinci na ranjiva kućanstva, korisnike usluga prijevoza i mikropoduzeća koji mogu proizaći iz uključivanja zgrada i cestovnog prometa u sustav trgovanja emisijama (ETS). Cilj je Socijalnog fonda za klimatsku politiku pružiti potporu ranjivim skupinama u smanjenju njihove ovisnosti o skupim fosilnim gorivima povećanjem učinkovitosti zgrada, dekarbonizacijom grijanja i hlađenja zgrada (uključujući integraciju energije iz

⁽⁸¹⁾ COM(2021) 1054 final.

⁽⁸²⁾ Najavljen 14. siječnja 2020. u Komunikaciji o Planu ulaganja za europski zeleni plan.

⁽⁸³⁾ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o osnivanju Socijalnog fonda za klimatsku politiku, COM(2021) 568.

obnovljivih izvora) i povećanjem pristupa održivom prijevozu. Osim toga, cilj mu je i pružiti potporu ranjivim skupinama putem nacionalnih mjera za ciljanu i privremenu izravnu potporu dohotku dok se provode mjere ulaganja.

Nakon završetka pregovora o paketu „Spremni za 55 %” uspostaviti će se čvrsta veza između nacionalnih energetske i klimatskih planova i Socijalnog fonda za klimatsku politiku jer se u nacionalnim energetske i klimatskim planovima opisuje okvir politike u kojem će Socijalni fond za klimatsku politiku djelovati. Planovi Socijalnog fonda za klimatsku politiku temeljit će se na planiranim reformama i obvezama koje su države članice preuzele u nacionalnim energetske i klimatskim planovima. Bit će usmjereni na konkretne mjere i ulaganja koja se financiraju iz Socijalnog fonda za klimatsku politiku, a osigurat će i dosljednost i razviti sinergije s nacionalnim energetske i klimatskim planovima, kao i drugim relevantnim programima i instrumentima EU-a.

3.4.4. Zajednička poljoprivredna politika

Komisija potiče države članice da nastoje ostvariti sinergije između strateških planova u okviru zajedničke poljoprivredne politike (strateški planovi u okviru ZPP-a) i nacionalnih energetske i klimatskih planova. U svojim nacionalnim strateškim planovima u okviru ZPP-a države članice osmislile su programe potpore koji uključuju ciljeve u području klime, energije, zdravlja i bioraznolikosti. Komisija je dala preporuke i opažanja o strateškom planu u okviru ZPP-a sve države članice. Nadalje, države članice utvrdile su ili isplanirale nacionalne mjere izvan strateških planova u okviru ZPP-a koje bi mogle pridonijeti tim ambicijama. Imajući na umu te ciljeve, države članice obvezne su ponovno procijeniti i prema potrebi prilagoditi svoje strateške planove u okviru ZPP-a čim na snagu stupe ambiciozniji ciljevi uvedeni Uredbom o korištenju zemljišta, prenamjeni zemljišta i šumarstvu i izmijenjenom Uredbom o raspodjeli tereta (još nije donesena) ⁽⁸⁴⁾. Države članice trebale bi ažurirati nacionalne energetske i klimatske planove i strateške planove u okviru ZPP-a te istražiti njihove uzajamne sinergije kad god je to moguće.

Veza između tih dvaju postupaka može se dodatno poboljšati: i. intenzivnijim radom na procjeni učinaka poljoprivrednih politika i mjera za smanjenje emisija stakleničkih plinova; ii. povećanim uklanjanjem ugljika i iii. utvrđivanjem relevantnih obnovljivih izvora energije kao što je biometan. Komisija i Europska agencija za okoliš organiziraju izgradnju kapaciteta u okviru aktivnosti za poboljšanje izvješćivanja o klimatskim politikama i mjerama ⁽⁸⁵⁾.

3.4.5. Kohezijska politika

Države članice pozivaju se da u svojim ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima razmotre sinergije s postojećim dokumentima za planiranje izrađenima u okviru kohezijske politike EU-a za razdoblje 2021.–2027. Kohezijska politika EU-a (koja se provodi u okviru Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda, Europskog socijalnog fonda plus i Fonda za pravednu tranziciju) pridonosi jačanju gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije ⁽⁸⁶⁾.

U razdoblju 2021.–2027. kohezijska politika (mobilizacija ulaganja EU-a u iznosu od 392 milijarde EUR) usmjerena je na pet ciljeva politike (uključujući jedan koji se odnosi na zelenu i niskougljičnu tranziciju prema klimatski neutralnom gospodarstvu) i europski zeleni plan. Kako bi države članice iskoristile sredstva iz fondova kohezijske politike, moraju pripremati sporazume o partnerstvu, nakon čega slijede operativni programi. U tim se programima moraju uzeti u obzir nacionalni energetske i klimatski planovi te pokušati riješiti svi utvrđeni problemi. Od država članica traži se i da ispune uvjete koji omogućuju provedbu, uključujući one koji se odnose na potpuno izrađen nacionalni energetske i klimatski plan, energetske učinkovitost, obnovu stambenih i nestambenih zgrada te energiju iz obnovljivih izvora.

3.5. Snažna analitička osnova

Pouzdaniji ažurirani nacionalni planovi moraju odražavati stratešku viziju i temeljiti se na čvrstoj i pouzdanoj kvantitativnoj analizi trenutačnih i predviđenih stanja. Snažna analitička osnova omogućit će i da različiti dijelovi plana budu sveobuhvatni i usporedivi. Analitički odjeljak nacionalnog energetske i klimatskog plana započinje trenutačnim stanjem, uključujući projekcije s postojećim politikama i mjerama ⁽⁸⁷⁾, koje su se znatno promijenile od početnih nacionalnih energetske i klimatskih planova. Odjeljak ažuriranog plana o trenutačnom stanju mora za svaku od pet dimenzija energetske unije odražavati sve relevantne promjene na temelju najnovijih dostupnih informacija. Konkretno, trebalo bi uzeti u obzir socijalne i gospodarske posljedice pandemije bolesti COVID-19 kao i trenutačnu geopolitičku situaciju koja utječe na cijene energije te unutarnje energetske tržište, energetske sigurnost i trendove emisija u širem smislu.

⁽⁸⁴⁾ Članak 120. Uredbe o strateškom planu (EU) 2021/2115.

⁽⁸⁵⁾ Internetski seminar o evaluaciji politika i mjera u području stakleničkih plinova u poljoprivredi, srpanj 2022., vidjeti <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-cm/products/webinars-and-workshops/2021-webinar-on-the-evaluation-of-agricultural-greenhouse-gas-policies-and-measures>.

⁽⁸⁶⁾ U razdoblju 2014.–2020. bila je glavni izvor financiranja EU-a za ulaganja u klimu i energiju, s uloženi gotovo 70 milijuna EUR. Kohezijska politika za potporu energetske uniji, europskim strukturnim i investicijskim fondovima (europa.eu).

⁽⁸⁷⁾ Članak 8. Uredbe o upravljanju.

Države članice potiču se da iskoriste najnovije alate i pristupe za izradu modela. Kako bi pristup bio usklađen, države članice trebale bi upotrebljavati ključne parametre za uvozne cijene nafte, plina i ugljena te cijene ugljika u okviru sustava EU-a za trgovanje emisijama jednake onima koji se upotrebljavaju za izvješćivanje u skladu s člankom 18. Uredbe o upravljanju. Države članice trebale bi jasno navoditi izvore na kojima se temelji njihova analiza kako bi korišteni podaci bili transparentni. Komisija poziva države članice da upotrebljavaju službene europske statističke podatke kad god je to moguće.

3.5.1. Scenariji i vremenski okvir

U ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima opisuje se trenutačno stanje⁽⁸⁸⁾ uključivanjem projekcija sektorskih kretanja za stakleničke plinove i projekcija za druge dimenzije energetske unije s postojećim mjerama (tj. scenarij „WEM”, engl. *with existing measures*) najmanje do 2040., uključujući 2030.⁽⁸⁹⁾ Osim toga, ažurirani nacionalni energetske i klimatski planovi trebali bi uključivati projekcije s dodatnim planiranim politikama i mjerama (tj. scenarij „WAM”, engl. *with additional measures*)⁽⁹⁰⁾. Te će projekcije omogućiti procjenu učinka takvih planiranih politika i mjera te usporedbu njihova učinka s učinkom postojećih politika i mjera koje se provode najmanje do 2040.⁽⁹¹⁾.⁽⁹²⁾ Države članice moraju opisati i način na koji postojeće i planirane politike i mjere pridonose postizanju cilja klimatske neutralnosti EU-a iz članka 2. stavka 1. Europskog zakona o klimi⁽⁹³⁾.

Europskim zakonom o klimi zahtjevi za projekcije antropogenih emisija stakleničkih plinova⁽⁹⁴⁾ mijenjaju se na niz od šest umjesto četiri buduće godine koje završavaju s 0 ili 5 i dolaze neposredno nakon izvještajne godine. Budući da će države članice do 15. ožujka 2023. pripremiti projekcije emisija stakleničkih plinova do 2050. za podnošenje u skladu s člankom 18. Uredbe o upravljanju, potiče ih se da u svojim ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima dostave projekcije do 2050. za scenarij s postojećim mjerama (WEM) i scenarij s dodatnim mjerama (WAM) kako bi se prikazali trendovi prema klimatskoj neutralnosti u EU-u.

Države članice moraju javnosti staviti na raspolaganje detaljne opise pretpostavki, parametara i metodologija koji se koriste za završne scenarije i projekcije, uzimajući u obzir statistička ograničenja, ograničenja licenciranja komercijalnih skupova podataka i usklađenost s pravilima o zaštiti podataka⁽⁹⁵⁾. Alati i podaci otvorenog pristupa trebali bi se upotrebljavati u što većoj mjeri za promicanje transparentnosti, provjere i usporedivosti rezultata.

3.5.2. Procjena gospodarskih, socijalnih i okolišnih učinaka

U ažuriranim nacionalnim planovima države članice procjenjuju makroekonomski učinak planiranih politika i mjera ili skupina politika i mjera na nacionalnoj i, prema potrebi, regionalnoj razini. Ako je to moguće, procjenjuju se i njihovi učinci na zdravlje, okoliš, konkurentnost, zapošljavanje, vještine i društvo. To bi trebalo uključivati usporedbu s projekcijama koje se temelje na postojećim politikama i mjerama ili skupinama mjera⁽⁹⁶⁾ s posebnim naglaskom na procjeni distribucijskih učinaka⁽⁹⁷⁾ i energetske siromaštva⁽⁹⁸⁾. Komisija redovito stavlja na raspolaganje rezultate istraživačkih projekata u tom području, uključujući izradu makromodela i mikromodela za procjenu učinaka na zapošljavanje, socijalnih i distribucijskih učinaka povezanih s prelaskom na čistu energiju ili geopolitičkih zbivanja (npr. scenariji cijena energije)⁽⁹⁹⁾. Ti elementi mogu poslužiti kao potpora pri ažuriranju nacionalnih planova.

Države članice potiču se da razmotre pitanja kao što su moguća uska grla na razini cjelokupnog gospodarstva ili sektora, posebno u pogledu opskrbe energijom, vode i sirovina te dostupnosti radne snage i vještina. Nadalje, trebalo bi opisati očekivane promjene u sektorskom sastavu gospodarstva država članica jer neke industrije neće opstati, neke će nastati i/ili rasti, a druge će se izmijeniti. U tom bi pogledu trebalo uključiti razmatranja o istraživanju, inovacijama i konkurentnosti sektora čiste energije. Trebalo bi u potpunosti procijeniti i pozitivan učinak energetske tranzicije.

⁽⁸⁸⁾ U skladu s odjeljkom B Priloga I. Uredbi o upravljanju.

⁽⁸⁹⁾ Prilog I. odjeljak B točka 4.2.1. podtočka ii. Uredbe o upravljanju.

⁽⁹⁰⁾ Prilog I. odjeljak B točka 5. Uredbe o upravljanju.

⁽⁹¹⁾ Najmanje 10 godina nakon razdoblja obuhvaćenog planom.

⁽⁹²⁾ Prilog I. odjeljak B točka 5.1. podtočka i. Uredbe o upravljanju.

⁽⁹³⁾ Članak 8. stavak 2. točka (e) Uredbe o upravljanju.

⁽⁹⁴⁾ Nacionalni energetske i klimatski planovi | Europska komisija (europa.eu)

⁽⁹⁵⁾ Članak 8. stavak 3. Uredbe o upravljanju.

⁽⁹⁶⁾ Članak 8. stavak 2. točka (b) Uredbe o upravljanju.

⁽⁹⁷⁾ Vidjeti Komunikaciju o procjeni distribucijskog učinka, COM(2022) 494 final.

⁽⁹⁸⁾ Članak 3. stavak 3. točka (d) Uredbe o upravljanju.

⁽⁹⁹⁾ Vidjeti, na primjer, projekte GD-AMEDI i AMEDI+, kojima zajednički upravljaju GU EMPL i GU JRC. Glavna ostvarenja obaju projekata bit će predstavljena i dostupna na internetskim stranicama zajedničkog projekta.

Utjecaj na okoliš koji je uključen u ažurirane planove trebao bi odražavati nalaze iz nacionalnih energetske i klimatskih izvješća o napretku ⁽¹⁰⁰⁾. U planovima bi trebalo uzeti u obzir i trenutačne i buduće interakcije između dekarbonizacije i smanjenja emisija onečišćujućih tvari (sprečavanje onečišćenja). Povezanost vode, energije i klime ima ključnu ulogu u postizanju ciljeva energetske unije. Ekstremni događaji kao što su suše i visoke temperature predstavljaju opterećenje za energetske sustave, što utječe na rad elektrana. Niske razine vode pogoršavaju europsku energetske krizu, što utječe na proizvodnju hidroenergije, nuklearne energije i unutarnju plovidbu. Države članice pozivaju se da u ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima opišu učinak planiranih politika i mjera na gospodarenje vodama (uključujući suše, poplave i potražnju za vodom) i vodne ekosustave, a posebno na dimenziju energetske sigurnosti. Države članice potiču se da ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove izrade u skladu s relevantnim dokumentima za planiranje koji se odnose na gospodarenje vodama, kao što su planovi upravljanja riječnim slivovima, planovi upravljanja rizicima od poplave i planovi upravljanja sušama.

Komisija potiče države članice da ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove izrađuju paralelno s ažuriranjem svojih nacionalnih programa kontrole onečišćenja zraka ⁽¹⁰¹⁾. U usporedbi s početnim nacionalnim energetske i klimatskim planovima u ažuriranjima ima još prostora za poboljšanje i jačanje procjene učinka planiranih politika i mjera na emisije onečišćujućih tvari u zraku. U okviru integriranih nacionalnih energetske i klimatskih izvješća o napretku države članice izvjestit će i o kvantifikaciji učinka politika i mjera (ili skupina politika i mjera) na kvalitetu zraka i na emisije onečišćujućih tvari u zraku. Međutim, procjena u nacionalnim energetske i klimatskim planovima omogućuje državama članicama da daju prednost onim mjerama kojima se maksimalno povećavaju ukupne koristi. Osim toga, politike i mjere trebale bi biti usklađene sa strategijom EU-a za bioraznolikost ⁽¹⁰²⁾, akcijskim planom za kružno gospodarstvo ⁽¹⁰³⁾, akcijskim planom za postizanje nulte stope onečišćenja ⁽¹⁰⁴⁾ i europskim planom za borbu protiv raka ⁽¹⁰⁵⁾.

Učinci na okoliš obuhvaćeni ažuriranim planovima trebali bi odražavati i učinke klimatske i energetske politike na bioraznolikost. Klimatske promjene i gubitak bioraznolikosti međusobno su povezani. Energetske i klimatske politike mogu dovesti do sinergija, ali i do kompromisa s bioraznolikošću (npr. obnova prirode ili prirodna rješenja za povećanje ponora u odnosu na krčenje ili propadanje šuma radi proizvodnje biomase za energiju). Ti bi se učinci trebali uzeti u obzir i kvantificirati u ažuriranim nacionalnim planovima.

3.5.3. Integracija i izrada modela doprinosa kružnog gospodarstva klimatskoj tranziciji

Države članice potiču se da u svojem ažuriranom nacionalnom planu utvrde ključne politike i mjere kružnog gospodarstva koje utječu na emisije stakleničkih plinova, potrošnju energije i upotrebu kritičnih sirovina. Kružnim gospodarstvom smanjuju se otpad (uključujući organski otpad, izvor emisija metana) i upotreba primarnih resursa (uključujući energiju i kritične sirovine), čime se smanjuju i emisije stakleničkih plinova. Na taj se način stvaraju radna mjesta u blizini proizvoda koje treba održavati, obnavljati ili dijeliti ⁽¹⁰⁶⁾. Nadalje, kružnost poboljšava dostupnost sirovina i smanjuje ovisnost europskog gospodarstva o uvozu. Kružnim gospodarstvom stvaraju se i nova radna mjesta i prilike za različite razine vještina, među ostalim za često nedovoljno zastupljene skupine na tržištu rada, kao što su žene, osobe s invaliditetom i ranjive skupine. U ažuriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima trebalo bi strategije, akcijske planove i zakonodavstvo povezano s kružnim gospodarstvom dovesti u vezu s učincima na energiju i emisije stakleničkih plinova. U nacionalnim energetske i klimatskim planovima trebala bi se također procijeniti stvarna i očekivana smanjenja emisija stakleničkih plinova ostvarena mjerama kružnog gospodarstva s pomoću dostupnih alata za izradu modela.

Države članice trebale bi izvješćivati o ključnim politikama i mjerama u području otpada i otpadnih voda čiji je cilj smanjenje emisija metana. Trebale bi uključiti kvantifikaciju stvarnog ili procijenjenog učinka takvih politika i mjera na emisije stakleničkih plinova. Države članice potiču se i da dostave informacije o modelima koji se upotrebljavaju za procjenu učinka.

⁽¹⁰⁰⁾ Članak 14. stavak 4. Uredbe o upravljanju.

⁽¹⁰¹⁾ To će ažuriranje za većinu država članica biti predviđeno za 2023., odnosno četiri godine nakon donošenja prvog nacionalnog programa kontrole onečišćenja zraka, u skladu s člankom 6. stavkom 3. Direktive 2016/2284 o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari.

⁽¹⁰²⁾ COM(2020) 380 final.

⁽¹⁰³⁾ COM(2020) 98 final.

⁽¹⁰⁴⁾ COM(2021) 400 final.

⁽¹⁰⁵⁾ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/non_communicable_diseases/docs/eu_cancer-plan_hr.pdf

⁽¹⁰⁶⁾ Akcijski plan za kružno gospodarstvo, COM(2020) 98.

3.6. *Financiranje energetske i klimatske tranzicije: usklađivanje potreba za ulaganjima s dostupnim javnim i privatnim financiranjem*

Države članice potiču se da u svoje ažurirane nacionalne planove uključe sveobuhvatan i dosljedan pregled javnih i privatnih ulaganja potrebnih da postignu svoje energetske i klimatske ciljeve i doprinose. Pri podnošenju nacionalnih planova 2020. sve države članice utvrdile su potrebe za ulaganjima u energiju i uključile sektorske raččlambe. Međutim, nisu sve države članice navele potrebe za ulaganjima u svih pet dimenzija energetske unije ni pružile sveobuhvatan pregled potreba za ulaganjima u klimatsku tranziciju, uključujući mjere za prilagodbu klimatskim promjenama. Nadalje, metodologije i predlošci korišteni za prikaz raznih podataka često su bili nedosljedni. Razlike u pristupima i temeljitosti analize otežale su usporedbu procjena ulaganja u svim nacionalnim planovima. To je značilo nedovoljnu predvidljivost za ulagatelje i manju ukupnu pouzdanost nacionalnih planova.

Kako bi se osigurao dosljedan pregled potreba za ulaganjima i financiranja, države članice potiču se da konsolidiraju pregled na razini svake skupine politika i mjera. Za svaku od njih potrebno je navesti informacije o očekivanom ulaganju i njegovu financiranju iz javnih izvora (na nacionalnoj razini i na razini EU-a) i iz privatnih izvora. Predložak iz Priloga XIII. o napretku prema financiranju nacionalnog energetskeg i klimatskeg izvješća o napretku mogao bi se upotrijebiti kao struktura izvješćivanja.

3.6.1. *Procjena potreba za ulaganjima*

Države članice u svojim ažuriranim nacionalnim energetskeg i klimatskeg planovima navode informacije o očekivanom opsegu ulaganja potrebnih za planirane politike i mjere ⁽¹⁰⁷⁾. Komisija poziva države članice da navedu izvore financiranja za provedbu planiranih ključnih politika i mjera ili skupina politika i mjera (vidjeti odjeljak 3.6.2 u nastavku). Za politike i mjere koje su već donesene i provedene države članice trebale bi pružiti pregled procijenjenih početnih ulaganja i prema potrebi stvarnih ulaganja koristeći se informacijama prikupljenima u okviru nacionalnih energetskeg i klimatskeg izvješća o napretku ako su dostupne. Ako je moguće, taj bi pregled trebalo raččlaniti prema ključnim politikama i mjerama ili skupinama politika i mjera. Dobra analitička osnova pomaže u utvrđivanju potreba za ulaganjima. Takve se potrebe mogu procijeniti na različite načine primjenom komplementarnih pristupa „odozgo prema dolje” ili „odozdo prema gore”. Iako su pristupi odozgo prema dolje najprikladniji za usporedbu alternativnih scenarija politike, pristupi odozdo prema gore pomažu u praćenju potreba za pojedinačnim ulaganjima i reformama.

Okvir 8.: Uspješna praksa za opis procijenjenih potreba za ulaganjima

Kako bi se poboljšala transparentnost, države članice posebno se potiču da u svoje ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove uključe sljedeće elemente:

- opis metodologije upotrijebljene za izračun procjena;
- opis osnovnog scenarija (tj. scenarija bez dodatnog ulaganja),
- jasnu naznaku o tome na što se brojevi odnose (npr. kumulativna u odnosu na godišnja dodatna ulaganja, nominalne vrijednosti u odnosu na diskontirane vrijednosti) i, po mogućnosti, uključene vrste ulaganja (npr. kapital, trajna dobra, operativni troškovi);
- raččlambu ulaganja prema jasno definiranim skupinama ključnih politika i mjera, po mogućnosti pet dimenzija energetske unije i/ili sektora u skladu s integriranim izvješćivanjem o napretku;
- informacije o opsegu ulaganja za koja se očekuje da će biti pokrenuta ili potrebna za ostvarenje svake politike i mjere te o izvoru financiranja (javnom (nacionalnom, na razini EU-a, uključujući Mehanizam za oporavak i otpornost) i privatnom, prema potrebi);
- referentnu godinu vrijednosti ulaganja i relativnu diskontnu stopu.

⁽¹⁰⁷⁾ Prilog I. odjeljak 5.3. točka i. Uredbe o upravljanju.

3.6.2. Javno i privatno financiranje

Države članice potiču se da kvantitativno i kvalitativno opišu financiranje svake politike i mjere uključene u ažurirane nacionalne energetske i klimatske planove. To uključuje informacije o tome kako će se upotrebljavati instrumenti financiranja EU-a i nacionalni instrumenti financiranja ⁽¹⁰⁸⁾. Na primjer, kako će se upotrebljavati programi u okviru proračuna EU-a, kao što je Mehanizam za oporavak i otpornost, prihodi ostvareni u okviru sustava trgovanja emisijama EU-a (uključujući Fond za modernizaciju, Inovacijski fond i nacionalne prihode od dražbi) kao i druga dostupna sredstva na nacionalnoj razini. Budući da se različiti instrumenti EU-a i nacionalni instrumenti mogu međusobno nadopunjavati, države članice potiču se da opišu kako su stvorile troškovno učinkovite sinergije i kombinirana rješenja za javnu financijsku potporu, kako izbjegavaju dvostruko financiranje i kako će javnim instrumentima dodatno mobilizirati privatna ulaganja.

Države članice pozivaju se da opišu ulogu koju razvojne banke imaju u financiranju ulaganja u energiju i klimu te u privlačenju privatnog kapitala. Na primjer, Europska investicijska banka postavila je niz ciljeva (unutar EU-a i u okviru svojeg globalnog poslovanja) kao „banka EU-a za klimu”: do 2025. 50 % njezinih aktivnosti odnosit će se na potporu djelovanju u području klime i okolišne održivosti, njezino cjelokupno financiranje od kraja 2020. usklađeno je s Pariškim sporazumom te je postavila opći cilj mobiliziranja najmanje 1 bilijuna EUR u projekte u području klime i okoliša u ovom desetljeću.

Ažurirani nacionalni energetske i klimatske planovi trebali bi sadržavati i pregled očekivanog iznosa financiranja planiranih politika i mjera iz privatnog sektora. Na primjer, kad je riječ o energetske učinkovitosti, države članice trebale bi dostaviti detaljne informacije o očekivanom opsegu privatnih ulaganja i potrošačkom prihvaćanju proizvoda kreditiranja za energetske učinkovitost (zeleni krediti, hipotekarni zajmovi za energetske učinkovitost).

4. Iterativni postupak s Komisijom i daljnji koraci

Komisija očekuje da sve države članice poštuju rokove utvrđene u članku 14. Uredbe o upravljanju. Države članice trebale bi dati prednost izradi nacrtu konačnih ažuriranih planova s obzirom na veće ambicije i na to da do 2030. ne preostaje mnogo vremena.

Komisija u potpunosti podupire države članice u ažuriranju nacionalnih energetske i klimatske planova. Konkretno, Komisija će nastaviti surađivati s državama članicama na tehničkoj razini kako bi osigurala daljnje temeljite razmjene mišljenja i pružila dodatne pojedinosti o posebnim aspektima ovih smjernica. Komisija će organizirati relevantne radne skupine i bilateralne razmjene te sudjelovati u sektorskim i regionalnim okružjima kako bi poduprla dobru suradnju tijekom cijelog postupka.

Osim redovitih razmjena Komisija primjenjuje nekoliko instrumenata, uključujući europski semestar i Instrument za tehničku potporu, kao i nekoliko mjera potpore i studija, kao što su ugovori o potpori za pripremu i procjenu ažuriranja nacionalnih energetske i klimatske planova. Nakon što države članice dostave nacrtu ažuriranih nacionalnih planova ⁽¹⁰⁹⁾, Komisija će ih ocijeniti i eventualno izdati preporuke za pojedine države članice, kako je predviđeno u Uredbi o upravljanju.

Komisija će u okviru iterativnog postupka između država članica i Komisije ocijeniti nacionalne energetske i klimatske planove u odnosu na zahtjeve Uredbe o upravljanju te u potpunosti uzeti u obzir smjernice iz ovog dokumenta. Komisija će posebno povesti računa o tome jesu li ciljevi i doprinosi koje su utvrdile države članice dostatni za zajedničko ostvarenje energetske unije, uključujući one iz relevantnog zakonodavstva o kojem se trenutačno pregovara i procjene pojedinačnih planova.

⁽¹⁰⁸⁾ Izvješće o stanju energetske unije za 2022., COM(2022) 547, sadržava popis dostupnih instrumenata financiranja EU-a.

⁽¹⁰⁹⁾ Članak 31. Uredbe o upravljanju.

Tablica 1.

Ključni ciljevi i doprinosi te politike i mjere iznesene u zakonodavstvu, strategijama i prijedlozima.

Napomena: ova tablica nije potpuna, već su u njoj sažeto prikazani ključni elementi koje je potrebno uzeti u obzir pri ažuriranju nacionalnih energetske i klimatske planova.

Inicijativa	Referentni dokument	Vrsta	Ciljevi	Politike i mjere
Europski zeleni plan Europski zakon o klimi	COM(2019) 640 final Uredba (EU) 2021/1119	komunikacija doneseno zakonodavstvo	— klimatska neutralnost na razini EU-a do 2050. — povećati cilj EU-a u pogledu smanjenja emisija stakleničkih plinova do 2030. na najmanje 50 % i prema 55 %	nije primjenjivo
Energija za klimatski neutralno gospodarstvo: strategija EU-a za integraciju energetskog sustava	COM(2020) 299 final	komunikacija	— nema dodatnih ciljeva	mjere za: — korištenje integracije energetskog sustava kako bi se uravnotežila elektroenergetska mreža i osigurala integracija električne energije iz obnovljivih izvora — povezivanje sektora grijanja i električne energije kako bi se osigurala veća integracija obnovljivih izvora energije — povezivanje različitih sektora krajnje potrošnje i energetskog sektora kako bi se osigurala upotreba otpadne topline — osiguravanje pristupa podacima za korisnike električnih vozila
Strategija za vodik za klimatski neutralnu Europu	COM(2020) 301 final	komunikacija	— 6 GW elektrolizatora vodika iz obnovljivih izvora u EU-u do 2024. i 40 GW elektrolizatora vodika iz obnovljivih izvora do 2030.	nije primjenjivo
Preporuka Komisije o energetskom siromaštvu	COM(2020) 9600	komunikacija	— nema dodatnih ciljeva	mjere za: — smanjenje i/ili ublažavanje energetskog siromaštva energetskom učinkovitošću — zaštitu pristupa energiji za sve skupine potrošača, posebno najranjivije
Strategija EU-a za iskorištavanje potencijala energije iz obnovljivih izvora na moru za klimatski neutralnu budućnost	COM(2020) 741 final	komunikacija	— instalirani kapacitet od najmanje 60 GW energije vjetra na moru i najmanje 1 GW energije oceana do 2030. kako bi se do 2050. dosegnoo kapacitet od 300 GW i 40 GW — države članice trebale bi uključiti ciljeve razvoja energije iz obnovljivih izvora na moru u svoje nacionalne prostorne planove morskog područja	nije primjenjivo

Stvaranje Europe otporne na klimatske promjene – nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama	COM(2021) 82 final	komunikacija	— društvo otporno na klimatske promjene, potpuno prilagođeno neizbježnim učincima klimatskih promjena	— strategija sadržava 48 obveza javne politike — uvođenje prirodnih rješenja kako bi se smanjio rizik od klimatskih promjena, prijetnje zdravlju, povećala zaštita klime i očuvao pristup slatkoj vodi — planovi upravljanja sušama, mjere za povećanje kapaciteta zadržavanja vode u tlu i sigurna ponovna upotreba vode
Spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti	COM(2021) 550 final	komunikacija	nije primjenjivo (ciljevi su u popratnim prijedlozima)	nije primjenjivo (mjere su u popratnim prijedlozima)
Preinaka Direktive o energetske učinkovitosti ⁽¹⁾	COM(2021) 558 final	zakonodavni prijedlog	— cilj na razini EU-a od 9 % za energetske učinkovitost u 2030. i revidirani doprinosi država članica tom cilju — obveza uštede energije – podcilj za uštedu energije kod osoba u energetske siromaštvu i cjenovno pristupačnom socijalnom stanovanju — cilj smanjenja ukupne konačne potrošnje energije svih javnih tijela — zahtjev za obnovu svih javnih zgrada kako bi dosegnule razinu gotovo nulte stope emisija	— mjere koje odražavaju načelo energetske učinkovitosti na prvom mjestu — mjere za uklanjanje prepreka energetske učinkovitoj javnoj nabavi — popis javnih tijela koja moraju pridonijeti cilju smanjenja ukupne konačne potrošnje energije javnih tijela — mjere za ispunjavanje zahtjeva uštede energije — mjere za sektore pretvorbe, distribucije i prijenosa energije, uključujući infrastrukturu za učinkovito centralizirano grijanje i hlađenje — mjere za promicanje energetske pregleda i sustava gospodarenja energijom — sveobuhvatna procjena grijanja i hlađenja (primjenjivo za konačni nacionalni energetske i klimatske plan za 2024.) — mjere za promicanje i olakšavanje učinkovite upotrebe energije krajnjim kupcima i krajnjim korisnicima — mjere za poticanje javnih tijela da za obnovu velikih zgrada koriste ugovore o energetske učinku — mjere za promicanje energetske usluga u javnom sektoru — programi certificiranja i/ili istovrijedni programi stjecanja kvalifikacija za zanimanja u području energetske učinkovitosti — financiranje programa i sustava energetske učinkovitosti

Revizija Direktive o energiji iz obnovljivih izvora (glavni dokument) [1]	COM(2021) 557 final	zakonodavni prijedlog	— povećani cilj od 40 % za obnovljive izvore energije na razini EU-a do 2030. i revidirani doprinosi država članica tom cilju — povećani cilj smanjenja intenziteta stakleničkih plinova u prometnom sektoru — povećani podcilj za napredna biogoriva za 2025. i 2030. — novi podciljevi za obnovljiva goriva nebiološkog podrijetla u prometu — novo godišnje povećanje udjela obnovljivih izvora energije za grijanje i hlađenje, uključujući obvezujući dio povećanja i stope dobrovoljnog dodatnog povećanja država članica — povećani okvirni cilj godišnjeg povećanja za centralizirano grijanje i hlađenje — nove indikativne referentne vrijednosti za udio obnovljivih izvora energije u nacionalnom građevinskom sektoru 2030. — novi okvirni cilj godišnjeg povećanje udjela obnovljivih izvora energije u industriji za razdoblje 2021.–2030. — novi cilj za obnovljiva goriva nebiološkog podrijetla u industriji za 2030. i 2035.	— zajednički projekti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora (članak 9.) — programi certificiranja za projektante i instalatere sustava iz obnovljivih izvora energije (članak 18.) — mjere za integraciju sustava (članci 20. i 20.a) — mjere za postizanje prosječnog godišnjeg povećanja udjela obnovljivih izvora energije za grijanje i hlađenje u skladu s člankom 24. stavcima 1. i 2. i primijenjene mjere s popisa iz članka 23. stavka 4. — procjena nacionalnog potencijala energije iz obnovljivih izvora (članak 23. stavak 1.a) — mjere za postizanje prosječnog godišnjeg povećanja udjela obnovljivih izvora energije za centralizirano grijanje i hlađenje — mjere za povećanje udjela obnovljivih izvora energije za hlađenje i centralizirano hlađenje — okvir kojim se omogućuje sektorska integracija energetske mreže — mehanizam jedinica u okviru obveze u prometnom sektoru (članak 25.) — mjere povezane s kriterijima održivosti, među ostalim na zabranjenim područjima, za šumsku biomasu — mjere kojima se osigurava kaskadno načelo za biomasu
Smanjenje emisija metana u energetske sektoru	COM(2021) 805 final	zakonodavni prijedlog	nije primjenjivo	— planovi ublažavanja emisija metana i mjerenje metana iz napuštenih rudnika i neaktivnih bušotina
Mehanizam za prilagodbu ugljika na granicama	COM(2021) 564 final	zakonodavni prijedlog	— rješavanje problema emisija stakleničkih plinova ugrađenih u određenu robu pri uvozu u carinsko područje EU-a kako bi se spriječio rizik od istjecanja ugljika	nije primjenjivo

Revizija Direktive o oporezivanju energije	COM(2021) 563 final	zakonodavni prijedlog	— osigurati da jasna pravila oporezivanja energenata i električne energije i dalje pridonose neometanom funkcioniranju unutarnjeg tržišta, istodobno osiguravajući da oporezivanje bolje odražava njihov učinak na okoliš i zdravlje	— osigurati da su mjere za oporezivanje energenata i električne energije u skladu s Direktivom
Osiguravanje jednakih uvjeta za održivi zračni prijevoz (RefuelEU Aviation) ⁽²⁾	COM(2021) 561 final	zakonodavni prijedlog	— održiva zrakoplovna goriva moraju činiti 2 % zrakoplovnog goriva u 2025., 5 % u 2030. i 63 % u 2050.	nije primjenjivo
Upotreba obnovljivih i niskougljičnih goriva u pomorskom prometu (FuelEU Maritime) ⁽²⁾	COM(2021) 562 final	zakonodavni prijedlog	— ograničenje intenziteta stakleničkih plinova energije koja se upotrebljava na brodu — obveza opskrbe električnom energijom s kopna ili upotrebe tehnologije s nultom stopom emisija u lukama	nije primjenjivo
Uvođenje infrastrukture za alternativna goriva ⁽²⁾ ⁽³⁾	COM(2021) 559 final	zakonodavni prijedlog	— nacionalni ciljevi za uvođenje dostatne infrastrukture za alternativna goriva u Uniji za cestovna vozila, plovila i avione u mirovanju	nije primjenjivo
Sustav trgovanja emisijama (ETS) (glavni dokument) – uključujući pomorski, građevinski i prometni sektor	COM(2021) 551 final	zakonodavni prijedlog	— doprinos sektora obuhvaćenih EU sustavom trgovanja emisijama od –61 % u 2030. u odnosu na 2005. — smanjenje emisija za 43 % u 2030. u odnosu na 2005. u građevinskom sektoru i sektoru cestovnog prometa	— određivanje cijena ugljika i osiguravanje financijskih sredstava za borbu protiv klimatskih promjena iz prihoda od dražbi, Fonda za modernizaciju i Inovacijskog fonda, s rezervom za stabilnost tržišta kao alatom za osiguravanje stabilnosti tržišta ugljika
Rezerva za stabilnost tržišta ETS-a	COM(2021) 571 final	zakonodavni prijedlog	— zadržavanje trenutačnih parametara rezerve za stabilnost tržišta nakon 2023. kako bi se osigurala predvidljivost tržišta: stopa unosa od 24 % i minimalna količina od 200 milijuna emisijskih jedinica koje se stavljaju u rezervu	nije primjenjivo

ETS za zrakoplovstvo	COM(2021) 552 final	zakonodavni prijedlog	— postupno ukidanje besplatnih emisijskih jedinica za zrakoplovstvo do 100 % u 2027. i konsolidiranje ukupne količine emisijskih jedinica za zrakoplovstvo na trenutačnim razinama primjenom linear-nog faktora smanjenja ETS-a	nije primjenjivo
ETS u pogledu obavješćivanja u okviru CORSIA-e	COM(2021) 567 final	zakonodavni prijedlog	nije primjenjivo	nije primjenjivo
Socijalni fond za klimatsku politiku	COM(2021) 568 final	zakonodavni prijedlog	nije primjenjivo	— nacionalni socijalni plan za klimatsku politiku — mjere za povećanje energetske učinkovitosti zgrada — mjere za povećanje dekarbonizacije grijanja i hlađenja zgrada — mjere kojima se omogućuje bolji pristup mobilnosti i prijevozu s nultom i niskom stopom emisija
Fond za pravednu tranziciju	Uredba (EU) 2021/1056	doneseno zakonodavstvo	nije primjenjivo	— aktivnosti koje se podupiru na temelju članka 8.
Revizija Uredbe o raspodjeli tereta	COM(2021) 555 final	zakonodavni prijedlog	— povećani cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova u EU-u do 2030. u sektorima s raspodjelom tereta na 40 % u odnosu na razine iz 2005. i podjela ciljeva EU-a na obvezujuća nacionalna dodijeljena sredstva	nije primjenjivo
Revizija Uredbe o korištenju zemljišta, prenamjeni zemljišta i šumarstvu	COM(2021) 554 final	zakonodavni prijedlog	— povećani cilj EU-a u pogledu uklanjanja ugljika do 2030. u sektoru korištenja zemljišta, prenamjene zemljišta i šumarstva na 310 milijuna tona i nacionalni obvezujući ciljevi za razdoblje 2026.–2030. — težiti klimatskoj neutralnosti do 2035. u zemljišnom sektoru	— integrirani planovi ublažavanja za zemljišni sektor — povezanost s bioraznolikošću i obnovom prirode
CO ₂ za automobile i kombije	COM(2021) 556 final	zakonodavni prijedlog	— osobni automobili: ciljna vrijednost za cijeli vozni park EU-a do 2030. jednaka je smanjenju od 37,5 % ciljne vrijednosti u 2021. Cilj za 2035. jest smanjenje od 100 %. — gospodarska vozila: ciljna vrijednost za cijeli vozni park EU-a do 2030. jednaka je smanjenju od 31 % ciljne vrijednosti u 2021. Cilj za 2035. jest smanjenje od 100 %.	nije primjenjivo

Preinaka Direktive o energetskim svojstvima zgrada	COM(2021) 802 final	zakonodavni prijedlog	— ciljevi utvrđeni na nacionalnoj razini za osiguravanje visoko energetski učinkovitog i dekarboniziranog nacionalnog fonda zgrada i pretvaranje postojećih zgrada u zgrade s nultim emisijama do 2050. — novi minimalni standardi energetskih svojstava — ažuriranje definicije zgrade gotovo nulte energije za nove i postojeće zgrade	— nacionalni plan obnove zgrada — mjere za potporu usklađenosti s minimalnim standardima energetskih svojstava (članak 9. stavak 3.)
Vodik/plin revizija uredbe	COM(2021) 804 final	zakonodavni prijedlog	nije primjenjivo	— preventivne i hitne mjere za sigurnost opskrbe plinom — mjere povezane s kibersigurnošću
Vodik/plin revizija direktive	COM(2021) 803 final	zakonodavni prijedlog	nije primjenjivo	— mjere kojima se omogućuje tržište vodika, posebno infrastruktura — mjere u pogledu prava potrošača na vodik
Preporuka o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti	2022/C 243/04	preporuka Vijeća	— osigurati da tranzicija EU-a prema klimatski neutralnom i okolišno održivom gospodarstvu do 2050. bude pravedna i da pritom nitko ne bude zapostavljen	— sveobuhvatni i dosljedni paketi politika u pogledu: a) aktivne potpore kvalitetnom zapošljavanju b) obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja c) pravednog sustava poreznih olakšica i socijalne zaštite d) pristupa osnovnim uslugama/stanovanju
Sigurnost opskrbe i osiguravanje priuštivih cijena energije: opcije za neposredne mjere i priprema za sljedeću zimu	COM(2022) 138 final	komunikacija	nije primjenjivo	— financijske naknade na maloprodajnom i veleprodajnom tržištu, kao što su potpora dohotku, smanjeno oporezivanje, model grupiranja — fiksna cijena za proizvođače
Obveze u pogledu razine skladištenja plina	Uredba (EU) 2022/1032	uredba	— najmanje 80 % napunjenosti skladišta plina do 1. studenoga 2022., uz povećanje na 90 % u narednim godinama — nacionalni ciljevi za povećanje fleksibilnosti energetskih sustava, uključujući skladištenje energije	— mjere kojima se osigurava postizanje krivulja i ciljeva punjenja u narednim godinama te punjenje podzemnih skladišta — uspostavljanje mjera za koordinaciju s državama članicama

Plan REPowerEU	COM(2022) 230 final	komunikacija	— nacionalni ciljevi za postupno ukidanje ruskog plina — nacionalni ciljevi za diversifikaciju izvora energije i opskrbu iz trećih zemalja — nacionalni ciljevi za nadomještanje ruskih fosilnih goriva iskorištavanjem domaćih izvora energije, posebno energije iz obnovljivih izvora i niskougljičnih plinova — ciljevi za proizvodnju plinova iz obnovljivih izvora, posebno doprinosom povećanju proizvodnje metana na 35 milijardi m³ do 2030. — ciljevi za proizvodnju vodika	— revidirani planovi prevencije i interventni planovi — diversifikacija opskrbnih pravaca za plin i naftu — diversifikacija izvora grijanja — mehanizmi solidarnosti među državama članicama — mjere za poticanje regionalne suradnje i odnosa s međunarodnim partnerima — politike i mjere kojima se ostvaruju uvjeti za prelazak s fosilnih goriva na plinove iz obnovljivih izvora i niskougljične plinove, posebno održivi biometan i vodik iz obnovljivih izvora
Štednja energije u EU-u	COM(2022) 240 final	komunikacija	nije primjenjivo	— mjere za kratkoročno smanjenje potražnje — mjere za jačanje energetske učinkovitosti navedene u odjeljku 3.2. Komunikacije — mjere za povećanje energetske učinkovitosti u prometu i poticanje prelaska na učinkovite inicijative za obnovljivu energiju — financijske mjere koje prate takva ulaganja
Strategija EU-a za solarnu energiju	COM(2022) 221 final	komunikacija	— solarni fotonaponski kapacitet EU-a od gotovo 600 GW do 2030. — nacionalni ciljevi za uspostavu energetske zajednice utemeljene na obnovljivim izvorima energije u svakoj općini s više od 10 000 stanovnika	— mjere kojima se omogućuje djelotvorna potrošnja vlastite energije u zgradama s više stanova (provedba Direktive o energiji iz obnovljivih izvora II) — mjere kojima se energetski siromašnim kućanstvima i ranjivim potrošačima osigurava pristup solarnoj energiji — okvir za ulaganja i mjere za ubrzanje ulaganja u solarnu energiju u kombinaciji s obnovom, skladištenjem i dizalicama topline — mjere za uklanjanje administrativnih prepreka za troškovno učinkovita proširenja već ugrađenih sustava — mjere za potporu fotonaponskim sustavima integriranim u zgrade za nove i obnovljene zgrade — mjere za procjenu i uklanjanje neopravdanih prepreka za razvoj zajednica energije iz obnovljivih izvora i energetskih zajednica građana — mjere za uklanjanje prepreka uvođenju inovativnih oblika solarne energije

Vanjsko djelovanje EU-a u području energetike u svijetu koji se mijenja	JOIN(2022) 23 final	komunikacija	nije primjenjivo	— smjere za pripremu EU-a za trgovinu vodikom iz obnovljivih izvora, pri čemu se prednost daje potrebama lokalnog stanovništva za vodom i energijom — mjere za olakšavanje dostupnosti i pristupa financiranju za ulaganja u energetska učinkovitost i uštedu energije
Izmjene direktiva o energiji iz obnovljivih izvora, o energetskim svojstvima zgrada i o energetskoj učinkovitosti	COM(2022) 222 final	zakonodavni prijedlog	— povećani cilj od 45 % za obnovljive izvore energije na razini EU-a do 2030. — cilj na razini EU-a od 13 % za energetska učinkovitost u 2030. i revidirani doprinosi država članica tom cilju — nacionalni ciljevi za određivanje „glavnih područja”	— mapiranje područja potrebnih za postizanje nacionalnih doprinosa cilju EU-a za energiju iz obnovljivih izvora do 2030. — mjere za glavna područja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora — mjere za poštovanje rokova za izdavanje dozvola — mjere za ograničavanje trajanja postupka izdavanja dozvola za krovne solarne sustave (revizija Direktive o energiji iz obnovljivih izvora) — mjere kojima se osigurava da su sve nove zgrade „spremljene za upotrebu solarne energije” i da solarna energija postane obvezna za kategorije zgrada (revizija Direktive o energetskim svojstvima zgrada)
Preporuka o postupcima izdavanja dozvola i ugovorima o kupnji energije	C(2022) 3219 final	Preporuka	— nacionalni ciljevi za usavršavanje i prekvalifikaciju osoblja kako bi se riješio problem nedostatka vještina osoblja koje radi na postupcima izdavanja dozvola i procjenama utjecaja na okoliš — dugoročne putanje za planirano širenje energije iz obnovljivih izvora	mjere za: — ubrzavanje i pojednostavnjenje postupaka izdavanja dozvola — pojednostavnjenje postupaka za zajednice obnovljive energije — pojednostavnjenje postupka odobravanja i uspostava jedinstvene kontaktne točke — uvođenje digitaliziranih postupaka — pojednostavnjenje postupaka povezanih s utjecajem na okoliš — pojednostavnjenje obnove kapaciteta postojećih postrojenja za obnovljivu energiju — poticanje inovativnih projekata — olakšavanje korporativnih ugovora o kupnji energije
Smjernice za postupak izdavanja dozvola i ugovore o kupnji električne energije	SWD(2022) 149	smjernice	— jednako kao i za Preporuku o izdavanju dozvola	— jednako kao i za Preporuku o izdavanju dozvola
Izmjena Mehanizma za oporavak i otpornost (poglavlja o planu REPowerEU)	COM(2022) 231 final	zakonodavni prijedlog	nije primjenjivo	— poglavlje koje se odnosi na plan REPowerEU koje će se uključiti u plan za oporavak i otpornost
Smjernice za planove za oporavak i otpornost u kontekstu plana REPowerEU	C(2022) 3300 final	obavijest Komisije	nije primjenjivo	— nove mjere kojima se pridonosi ciljevima plana REPowerEU (popis mogućih ulaganja i reformi naveden je u obavijesti)

Štednja plina za sigurnu zimu	COM(2022) 360 final	komunikacija	— nacionalni ciljevi za postizanje plana smanjenja potražnje za plinom za 15 %	— mjere za smanjenje grijanja i hlađenja u zgradama — mjere za uštedu plina u proizvodnji električne i toplinske energije — mjere za poticanje zamjene goriva u industriji
Koordinirane mjere za smanjenje potražnje za plinom	Uredba (EU) 2022/1369	uredba	— smanjenje nacionalne potrošnje plina od 1. kolovoza 2022. do 31. ožujka 2023. za najmanje 15 % u usporedbi s prosječnom potrošnjom plina od 1. kolovoza do 31. ožujka u pet uzastopnih godina	nije primjenjivo
Hitna intervencija za rješavanje problema visokih cijena energije	COM(2022) 473 final	zakonodavni prijedlog	— smanjenje potrošnje električne energije za 10 % u usporedbi s referentnim razdobljem — smanjenje potrošnje električne energije u vršnim satima za 5 %	— mjere za ubrzanje primjene ugovora o kupnji energije iz obnovljivih izvora, posebno među MSP-ovima
Aksijski plan EU-a za digitalizaciju energetskega sustava	COM(2022) 552 final	komunikacija	nije primjenjivo	mjere za: — povećanje ulaganja u istraživanja i inovacije u području digitalnih energetskega rješenja, uključujući rastuća poduzeća — povećanje ulaganja u razvoj, uvođenje, testiranje i pokusno ispitivanje digitalnih energetskega rješenja te njihovo uvođenje na tržište — povećanje ulaganja u pametnu elektroenergetsku mrežu — promicanje integracije energetskega sustava i planiranja digitalne infrastrukture, na primjer ponovnom upotrebom otpadne topline iz podatkovnih centara — istraživanje svih mogućnosti javnih mreža (posebno temeljenih na 5G mreži) i pojaseva spektra za rješenja energetskega mreža koja zahtijevaju povezivost na razini Europe — jačanje položaja potrošača, podizanje razine digitalnih vještina i pružanje pametnih energetskega usluga — rješavanje pitanja ugljičnog otiska informacijskih i komunikacijskih tehnologija — poticanje suradnje energetskega i digitalnih aktera te stvaranje sinergija između energetskega i digitalne agende

(¹) U dokumentu COM(2022) 222 final (vidjeti drugdje u tablici) predloženo je daljnje povećanje nekih ciljnih vrijednosti iz tog prijedloga.

(²) Prijedlog s drukčijom pravnom osnovom od Uredbe o upravljanju. Države članice trebale bi osigurati usklađenost nacionalnog energetskega i klimatskega plana i ciljeva te politika i mjera za njihovo postizanje, kako je propisano ovim prijedlogom. Države članice potiču se da u nacionalni energetskega i klimatskega plan uključe politike i mjere povezane s ovim prijedlogom ako one imaju važne klimatske i energetske značajke.

(³) Države članice trebale bi osigurati usklađenost nacionalnog energetskega i klimatskega plana i nacionalnog okvira politike iz tog prijedloga uredbe.